Analiza potrebe za knjižnicom u Županji dubrovačkoj

Nenadić, Nada

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:253063

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Nada Nenadić

Analiza potreba za knjižnicom u Župi dubrovačkoj

Diplomski rad

Mentorica: Izv. prof. dr. sc. Sonja Špiranec

Zagreb 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD 2
2. OPĆENITO O NARODNIM KNJIŽNICAMA 3
2.1. Pojam i karakteristike narodnih knjižnica 3
2.2. Narodne knjižnice u Hrvatskoj 11
2.3. Narodna knjižnica Dubrovnik 15
3. STRATEGIJA KNJIŽNIČARSTVA 18
3.1. Strategija poticanja čitanja i pisanja 18
3.2. Strategija narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 20
3.3. Primjeri strategija narodnih knjižnica europskih zemalja 23
4. ANALIZA POTREBE ZA KNJIŽNICOM U ŽUPI DUBROVAČKOJ 26
4.1. Povijest, položaj, stanovništvo i ostale specifičnosti Župe dubrovačke 26
4.2. Primjeri aktivnosti i inicijativa na području Župe dubrovačke i okoline 28
4.3. SWOT analiza okruženja u svrhu promišljanja strategije knjižnice 31
4.3.1. Općenito o strategijskom planiranju i povezanim pojmovima 31
4.3.2. SWOT analiza okruženja knjižnice Župe dubrovačke 36
4.2.3. Vizija, misija i ciljevi knjižnice Župe dubrovačke 41
4.4. Analiza rezultata istraživanja i rasprava 42
5. ZAKLJUČAK 46
POPIS TABLICA 48
LITERATURA 49

1. UVOD

Knjižnica se može definirati kao mjesto pristupa znanju, kulturno središte i neutralno mjesto susreta svih članova zajednice, bez obzira na rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status i obrazovanje. Slijedom prethodne definicije, narodna knjižnica može se definirati kao lokalno obavijesno tj. informativno središte koje korisnicima omogućuje izravan pristup svim vrstama znanja i obavijesti, osigurava uvjete za cjeloživotno učenje te se smatra vitalnom snagom u obrazovanju, kulturi, obavještavanju, njegovanju mira i duhovnog blagostanja.

Cilj rada je sažimanje svih bitnih aspekata pojma narodne knjižnice te analiza potrebe za knjižnicom u Župi dubrovačkoj. Očekivani stručni doprinos rada sastoji se u davanju zaokružene slike o važnosti narodnih knjižnica za zajednice, a time i važnosti odabira i implementacije odgovarajuće strategije kako bi knjižnica ispunila sve svoje zadaće i adekvatno služila zajednici.

U izradi rada primarno su korištene znanstvena metoda dedukcije, induktivna metoda, metoda deskripcije, metoda klasifikacije i metoda kompilacije. Kao glavni izvori podataka poslužile su baze podataka dostupne na Internetu, te u manjoj mjeri iskustvo rada na projektima spomenutim u radu.

Dispozicija rada sastoji se od pet glavnih cjelina. Nakon uvodnog dijela, u kojem su objašnjeni predmet i cilj rada, izvori podataka i metode istraživanja te sadržaj i struktura rada, objašnjavaju se pojam i karakteristike narodnih knjižnica, te strategije hrvatskog knjižničarstva, iznoseći strategiju narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj te primjere strategija narodnih knjižnica europskih zemalja. Slijedi analiza potrebe za knjižnicom u Župi dubrovačkoj kroz SWOT analizu okruženja u svrhu promišljanja strategije knjižnice i primjere aktivnosti i inicijativa na području Župe dubrovačke i okoline te rezultati istraživanja i rasprava. Zaključak predstavlja sintezu glavnih dijelova rada.

2. OPĆENITO O NARODNIM KNJIŽNICAMA

Narodna knjižnica je uređena zbirka popularne i opće bibliotečne građe, financirana iz javnih sredstava, regulirana zakonom i namijenjena za besplatno korištenje (ili uz simboličnu nadoknadu) svim građanima lokalne zajednice. [1] U nastavku cjeline biti će više riječi o pojmu i karakteristikama narodnih knjižnica, obilježjima narodnih knjižnica u Hrvatskoj i narodne knjižnice u Dubrovniku.

2.1. Pojam i karakteristike narodnih knjižnica

U svjetlu definicije narodne knjižnice kao mjesnog obavijesnog središta, dolazi se do zaključka da je narodna knjižnica potpora formalnom i doživotnom obrazovanju, da stvara i jača čitalačke navike djece i mladih, potiče kreativnost, promiče svijest o kulturnom nasljeđu, zastupa kulturne različitosti i osigurava pristup kulturnim izvedbama svih izvođačkih umjetnosti. Nadalje, narodna knjižnica ima značajnu ulogu izgradnji demokratskog društva jer pruža usluge kojima nastoji zadovoljiti obrazovne i informativne potrebe pojedinca te mu pružiti razonodu u slobodno vrijeme.[2]

Narodna knjižnica je i javni prostor i mjesto okupljanja, posebice u zajednicama gdje postoji malo drugih mjesta na kojima se ljudi susreću, te iz tog razloga može djelovati kao pozitivno socijalno iskustvo. U današnjem društvu, u kojem informacije postaju glavni resurs a pomoću njih razvoj čovjeka kao čovjeka znanja postaje uvjet opstanka, na putu do kvalitetne informacije nalazi se i knjižnica. Suvremene knjižnice su daleko od zgrada koje prikupljaju i dalje posuđuju knjižničnu građu, već i one sve više usvajaju nove tehnike i metode rada, idu ukorak s vremenom i razvojem tehnologija i novih spoznaja društva znanja. Ipak, u središtu njihova rada i interesa i dalje ostaje

[1] *Mesić, Đ. Narodna knjižnica – prilog određenju pojma. // Journal of Information and Organizational Sciences. No.15 Prosinac (1991.)*
[2] *Vidak, I. Knjižnica kao dio ponude kulturnog turizma // Zbornik radova Visoke škole za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici / uredio V. Bedeković. Virovitica: Visoka škola* za *menadžment u turizmu i informatici, 2010. Str. 127-132.*

korisnik. Knjižnica mu omogućava najprikladniji i najbolji način neposrednog pristupa svim vrstama znanja i informacija.[3]

Zajedničko obilježje svih vrsta knjižnica jest pružanje usluge tj. omogućavanje pristupa informaciji, čemu u prilog ide i današnji ubrzani razvoj tehnologije koji knjižničarima i korisnicima uvelike olakšava put prema novim spoznajama i saznanjima u svim područjima ljudskog djelovanja. Uloga narodnih knjižnica značajno se povećava jer su one lokalna kulturna i obrazovna informacijska središta koja omogućavaju pristup kulturnom i intelektualnom kapitalu.[4]

Narodne knjižnice trebaju biti mjesta slobodnog pristupa cjelokupnom znanju i civilizacijskim tekovinama za sve građane, mjesta cjeloživotnog učenja i razvijanja svih vrsta pismenosti, kulturna središta i mjesta susreta građana lokalne sredine. Također, narodne knjižnice čimbenici su gospodarskog i društvenog razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini, čimbenici koji značajno utječu na poboljšanje kvalitete života građanina pojednica u svakom životnom dobu, mjesta gdje se prikupljaju, organiziraju i daju na korištenje informacije prema potrebama korisnika te mjesta koja se međusobno povezuju i osiguravaju pristup lokalnim, regionalnim i globalnim izvorima znanja i informacija.

Kulturne aktivnosti u narodnim knjižnicama trebale bi biti sastavni dio osnovne djelatnosti, u svrhu promicanja kulturnih vrijednosti u zajednici, očuvanja baštine, kulture, povijesti i tradicije lokalne zajednice, ohrabrivanja umjetničkog i kulturnog razvoja ljudi svih dobnih skupina, osiguravanja prostora za formalno i neformalno okupljanje građana, podrške multikulturalnosti u lokalnoj zajednici i društvu u cjelini, upoznavanja i afirmiranja kulture manjina i drugih kultura. To se postiže u suradnji s kulturnim i obrazovnim ustanovama, udrugama i pojedincima, pružanjem prostora za kulturne aktivnosti, organiziranjem kulturnih programa i brigom da kulturni interesi budu zastupljeni, kako u zbirkama, tako i u cjelokupnoj djelatnosti narodnih knjižnica.[5]

Uloga knjižnice kao multimedijalnog središta lokalne zajednice dolazi do izražaja kroz njezino

[3] *Isto.*
[4] *Strateški razvoj knjižnica grada Zagreba. URL: www.knjiznica.hr/serv_file.php?file=284 (10. 02. .2018.)*
[5] *Vidak, I. Nav. dj.*

predstavljanje u javnosti, kroz imidž koji ona stvara temeljem svog djelovanja. Putem promidžbenih materijala, izdavačke djelatnosti, multimedijalnih kulturnih programa, preko knjižničnih fondova i posebnih zbirki, te elektroničkih izvora (posebice Interneta), knjižnica promiče kulturnu, povijesnu i tradicijsku baštinu svog kraja i time postaje dio kulturnog turizma toga kraja.

Nadalje, narodna knjižnica pruža pristup znanju, informacijama i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje. Dakle, narodna je knjižnica mjesno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i informacija.[6]

Narodne se knjižnice trebaju razvijati kao ustanove namijenjene svim kategorijama stanovništva i kao sredstvo promoviranja društva znanja za sve građane. Takve knjižnice javne služe nacionalnim manjinama, osobama s posebnim potrebama, marginalnim društvenim skupinama, a posebno su u svom djelovanju okrenute djeci i mladima. Nadalje, omogućuju pristup svojim zbirkama, uslugama, opremi i pomagalima za rad bez razlike svim građanima. Narodne knjižnice razvijaju sve oblike pismenosti, čitanje, posebice mladih, podrška su formalnom i cjeloživotnom učenju, obrazovanju i usavršavanju, kulturna su i informacijska središta zajednice u kojoj djeluju. U smjernicama za razvoj službi i usluga kao važan segment ističe se obrazovanje i upravo narodna knjižnica ima vrlo važnu ulogu u tom procesu tako što treba pomoći korisniku da se djelotvorno služi ponuđenim izvorima te ljudima omogućiti odgovarajuće uvjete za učenje.[7]

Kako bi ostvarila prethodno navedene ciljeve, narodna knjižnica mora biti u potpunosti pristupačna svim svojim potencijalnim korisnicima. U svrhu toga, narodna knjižnica mora znati identificirati potencijalne korisnike, analizirati korisničke potrebe, razvijati usluge za pojedine grupe ili pojedince, uvoditi politiku skrbi o korisnicima, promicati obrazovanje korisnika, surađivati i razmjenjivati građu, razvijati elektroničke mreže te osiguravati pristup službama i uslugama.

---

[6] *Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga (2003.) Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, str. 1.*

[7] *Narodne knjižnice i čitaonice u Bakru od 19. stoljeća: izvorišta Gradske knjižnice Bakar // Bakarski zbornik, Kolo monografija, sv. 3, Bakar, 2013.*

Prvi oblik javne knjižnice u današnjem smislu riječi bio je poznat u klasičnoj antici, ponajprije u Rimu.[8] No, povijest knjiga i knjižnice započinje Mezopotamijom i Sumeranima koji su stvorili klinasto pismo kojim se pisalo na glinenim pločicama i služilo je prvenstveno za utilitarne svrhe i za zapisivanje molitava i zaziva. Osnivanje prvih škola u to doba rađa potrebu nastanka školskih knjižnica, kako to i pokazuju arheološki ostaci. Nakon propasti sumerske države, na tim se prostorima razvija jaka država Babilonaca. Sljedeći narod koji je odigrao vrlo važnu u ulogu u razvoju pisma i knjižnica, bili su Feničani koji su izumili alfabet i trgovali su papirusom, čime je nastanak knjige postao lakši. Dalje, autor se dotiče i židovskoga naroda kao naroda kod kojega je vjera izrazito utjecala na razvoj knjiga i knjižnica, a taj se fenomen kasnije nastavlja u kršćanstvu i islamu.

Kinezi slove kao izumitelji niza tehničkih izuma izravno vezanih za knjigu, a time posljedično i za knjižnice. Svjesni uloge knjige i knjižnica kao jakoga komunikacijskog sredstva, kod Kineza se počinju događati i prve cenzure, zabrane i paljenja knjiga. Nasuprot kulturno razvijene Kine, stoji Indija, gdje je velik utjecaj odigrala vjera u razvoju obrazovanja. Hinduizam nije bio plodno tlo za nastanak knjižnica jer se brahmanska kasta pridržavala usmene tradicije, bojeći se da zapisano znanje ne prodre u niže slojeve društva, dok se pojavom budizma nisu počele osnivati samostanske knjižnice koje jesu pogodovale otvaranju društva, ali ne u tolikoj mjeri da se ono indijsko može mjeriti s egipatskim ili mezopotamijskim društvom u pogledu pismenosti. Što se tiče japanskoga društva, ono preuzima kinesko pismo i vjeru, no za razliku od Kineza, ondje se ne događaju cenzure i paljenja knjiga, štoviše, to je tipičan primjer otvorenosti društva koje je preuzelo tuđe pismo i vjeru. Ondje su knjižnice također vezane uz religiju, pa tako prve knjižnice koje nastaju jesu one hramske, zatim privatne, obiteljske i kasnije školske.

U Grčkoj se pojam decentralizirane države pokazao izuzetno bitnim za razvoj urbane sredine, a time i za nastanak i razvoj knjižnica, koje nisu bile vezane uz hramove niti je njihova svrha bila vjerska i obredna.[9] One se organiziraju za potrebe mislilaca, učenih ljudi, znanja, umjetnosti, dakle, prve nastaju privatne knjižnice. Prema ovome, razumljivo je što u Grčkoj nije postojala cenzura ni

[8] *Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske. 1985. str. 118-119.*
[9] *Stipanov, J. Knjižnice i društvo: od potrebe do mogućnosti. Zagreb: Školska knjiga. 2010.*

paljenje knjiga. Svojom politikom, Aleksandar Veliki ovaj grčki znanstveni duh širi na istok, i daljnjom decentralizacijom sve veće države nastaje sve više knjižnica, od kojih je najveća i najpoznatija ona Aleksandrijska. Za razliku od Grčke, rimska država imala je za "službenu državnu politiku" osnivanje i razvoj knjižnica, ponajprije stoga što su rimski carevi prepoznali moć i značaj knjige. I upravo zbog toga u Rimu je postojala i cenzura, kao i progon pisaca, odstranjivanje nepoćudnih knjiga, jer su carevi poduzimali sve da se ne ugrozi ustroj carstva.

U povijesnom razdoblju Srednjeg vijeka knjižnice kao komunikacijske agencije propadaju, budući da se radilo o vremenima obilježenim sukobima i ratovima koji su neminovno uzrokovali propadanje javnih ustanova. One koje su "preživjele", bile su malobrojne, služile su uglavnom u vjerske svrhe, a shodno tome, broj korisnika bio je izrazito ograničen, a proizvodnja knjige vrlo mala i gotovo isključivo za vjerske potrebe. Potkraj srednjega vijeka pojavile su se i svjetovne knjižnice, poput dvorske knjižnice Karla Velikoga u Aachenu (VIII. st.), sveučilišne knjižnice u Sorbonnei i kolegijskih knjižnica u Oxfordu u XIII. stoljeću.[10]

U Bizantu, Dalekom istoku i islamskim zemljama, knjiga i knjižnica ondje nisu izgubile svoju (društvenu) ulogu i na njima i dalje počiva ukupno obrazovanje i znanost. U takvom okruženju, upravo su Arapi odigrali ključnu ulogu u prijenosu antičkih tekstova, prvenstveno prijevodima i prijepisima. Kulturno stanje na Zapadu pozitivne pomake bilježi od 12. stoljeća, kada započinje svojevrsna obnova, koja preko renesanse otvara razdoblje slobodne misli te na neki način traje do današnjeg doba. Ovdje se prvenstveno misli na razvoj gradova i sveučilišta, a shodno tome, monopol crkvene vlasti se postupno smanjuje, čime se otvara prostor čovjekove slobode mišljenja i stvaralaštva. Pojava narodnih jezika, povećanje pismenosti, širenje krugova korisnika knjižnica iz novih slojeva građanstva, dovodi do toga da knjižnični fondovi postaju bogatiji i raznovrsniji. Krajem srednjeg vijeka počinje se prakticirati posudba, pa nastaju i prvi propisi o radu knjižnica.

U razdobljima humanizma i renesanse izum tiska i početak tiskarstva korjenito mijenjaju daljnji tijek događaja i razvoj Europe. Proizvodnja tiskane knjige i upotreba papira pogoduje osnutku prvih javnih knjižnica, raste krug čitatelja i korisnika, dakle, razvija se sloj pismenih ljudi. Iako je riječ o relativno kratkom povijesnom razdoblju, u usporedbi sa srednjim vijekom, dolazak

[10] *Knjižnica. URL: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130 (05. 02. 2018.)*

„Gutenbergove ere“ naznačuje kulturno-duhovni procvat u kojemu su ponovno knjižnice kao mjesta okupljanja obrazovanih ljudi, imale važnu i nezaobilaznu ulogu.[11]

Potrebe i zahtjevi korisnika knjižnica sve se više povećavaju, što se očituje u promjenama u radu knjižnica. Nova tehnologija u vidu tiska, i papir, već su ustaljeni i rukopisna knjiga je posve istisnuta. Zbog takvoga tehnološkog napretka, ali i prosvjetiteljstva kao revolucionarnog pokreta koji na prvo mjesto stavlja čovjeka-individualca i njegove duhovno-intelektualne potrebe, dolazi do osnivanja velikih knjižnica raznih namjena, od kojih kasnije mnoge postaju nacionalne i/ili sveučilišne.

Proglasi Francuske revolucije bili su oživotvorenje mnogih ideja prosvjetiteljstva, među kojima je bila i ona javnog školstva koje postaje obvezno. U svjetlu ovih činjenica, defniraju se narodne knjižnice. Krajem 19. stoljeća, u prvi plan istupa sam korisnik i njegove specifične potrebe, što je bio logičan slijed snažnog razvoja znanosti i ozračje scijentizma. Sve ovo uzrokuje nastanak različitih vrsta knjižnica: nacionalnih, narodnih/javnih, školskih, sveučilišnih, znanstvenih, specijalnih/ stručnih i dr., a posljedično pogoduje i ubrzava razvoj knjižničarstva kao struke.[12]

U razdoblju od kraja Prvog svjetskog rata do danas došlo je do najviše promjena u gotovo svim područjima života i u svim djelatnostima, što se odrazilo i na život knjižnica. Dolazi do napretka znanosti i tehnologije, a izum telefona, radija, televizije, kasnije fotokopirnih aparata, telefaksa, te pojava novih medija, CD-a i DVD-a, dovodi do kraja tzv. Gutenbergove galaksije. U skladu s promjenama u informacijskoj znanosti, knjižnice se kao komunikacijske agencije počinju umreživati, povećavajući svoju djelotvornost.

U IFLA-inim smjernicama narodna se knjižnica definira kao ‘’...organizacija koju osniva podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili nekog drugog oblika organizacije. Osigurava pristup znanju, informacijama i djelima mašte pomoću izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost,

[11] *Stipanov, J. Nav. dj., str. 26.*
[12] *Isto.*

dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje."[13]

Ako slijedom ove definicije knjižnica ispunjava svoju navedenu ulogu i djeluje u ključnim područjima onda ona pozitivno djeluje i na društveni razvoj zajednice, ali i na osobni razvoj pojedinca te tako ima mogućnost unositi promjene u zajednicu. Knjižnica ima važnu ulogu kao javni prostor i mjesto okupljanja što je od neizmjerne važnosti za male sredine gdje ne postoji mnogo drugih mjesta za okupljanje. Time knjižnica postaje i socijalno iskustvo. Također, prema IFLA-inim smjernicama, knjižnica mora pridonositi stvaranju i održavanju demokratskog društva te obogaćivati i razvijati društvene i osobne živote svojih korisnika.[14] Knjižnice općenito ''poboljšavaju kvalitetu ljudskog života, pomažu u pronalaženju posla, poboljšavaju zdravlje pronalazeći odgovarajuće informacije i terapije čitanjem, pomažu u stjecanju digitalne pismenosti i pristupna su točka za različite lokalne službe".[15] Zbog toga, u kontekstu zemalja u razvoju, ili manjih sredina, uvijek se spominje potreba za investiranjem sredstava u izgradnju i razvoj javnih knjižnica. Tako su i kroz povijest knjižnice bile zaslužne za mnoge društvene promjene.

Društvena politika današnjice želi stvoriti tzv. aktivno građanstvo, odnosno pojedince koji se udružuju u zajednicu kako bi ostvarili neki zajednički interes ili cilj. Zadaća svih javnih ustanova, pa tako i knjižnica, jest da u suradnji s nevladinim udrugama potaknu interes građana za sudjelovanjem u životu svoje zajednice. Jednom kada se uspije pobuditi interes u građanima i kada ih se uspije privući u aktivno sudjelovanje u zajednici građani će zasigurno onda toj zajednici u mnogočemu i pridonijeti. Suvremene knjižnice su društvena okupljališta koja pomažu aktivnom uključivanju građana u zajednicu. Da bi se to ostvarilo potrebno je slijediti načela međunarodnih dokumenata.

Iako danas proces globalizacije postavlja knjižnicama mnoge nove izazove, uz informacijske tehnologije i nove medije one imaju priliku obavljati svoje zadaće puno djelotvornije. Sustav narodnih knjižnica važan je nacionalni i kulturni resurs te je stoga jedinstvena i razrađena mreža

---

[13] Narodna knjižnica. // IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za narodne knjižnice / glavna urednica Mirna Willer. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 1.

[14] Isto.

[15] Horvat, A. Knjižnice u službi svoje zajednice // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice: zbornik radova 8. savjetovanja za narodne knjižnice. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012., str. 21-32.

narodnih knjižnica neophodna.

Kako bi uspješno djelovala svaka knjižnica mora poznavati svoju zajednicu i njezine potrebe. Stoga je vrlo važno utvrditi tko koristi knjižnične usluge, koje su potrebe pojedinaca i grupa iz odabrane zajednice te pronaći način kojim ih knjižnica može zadovoljiti. Tako, prema IFLA-inim smjernicama za rad narodnih knjižnica, usluge koje odabrana zajednica može tražiti mogu se sažeti na: posudbu knjiga i druge građe, korištenje knjiga i druge građe u prostoru knjižnice, pružanje obavijesti u tiskanom i elektroničkom obliku, informacijska služba i usluge rezervacije, informacijske usluge o zajednici, obrazovanje korisnika uključujući i podršku programima opismenjavanja, organiziranje programa i događanja.[16]

Usluge iz spomenutih područja mogu se odnositi na djecu, mladež, odrasle, cjeloživotno učenje, slobodno vrijeme, informacijske službe i usluge, skupine unutar zajednice, specijalne grupe korisnika te promicanje čitanja i pismenosti. Također, pri planiranju i razvijanju knjižničnih usluga, IFLA upozorava da uvijek trebamo promisliti koja nam je misija knjižnice te svrhu usluga onda usmjeriti na tri primarna područja: obrazovanje, informacije i osobni razvoj.[17] Nakon što se detektiraju potrebe građana važno je organizirati posebne programe koji će biti usmjereni na ispunjavanje iskazanih potreba. No, knjižnica neće uvijek moći sama organizirati ili izvesti zamišljeni program pa je neophodna suradnja s drugim ustanovama, organizacijama, udrugama, tijelima javne vlasti i tvrtkama koje djeluju u toj zajednici. U mnoštvu udruga civilnog društva, rad većine udruga povezan je s knjižnicom.

Značaj knjižnica u civilnom društvu dokazuje i postojanje alternativnih knjižnica. Postoje dva tipa – prava alternativna knjižnica, potpuno neovisna od javnog knjižničnog sustava i u vlasništvu onih koji su prikupili građu te drugi tip koji posjeduje specijalne zbirke koje se ne mogu pronaći u javnim knjižnicama. Alternativne knjižnice, kao knjižnice organizacija civilnog društva, prikupljaju, obrađuju i daju na korištenje javnosti građu s raznorodnim temama iz područja zaštite ljudskih prava poput prava žena, homoseksualaca, prava čovjeka na život u miru i prava na

[16] *Narodna knjižnica. Nav. dj.*

[17] *Isto.*

slobodan pristup informacijama.[18] Narodne knjižnice manjih sredina, gdje nije dostupno puno zbirki, mogu u svoj rad implementirati jedno od glavnih obilježja alternativne knjižnice, a to je da fond knjižnice daju na korištenje cjelokupnoj javnosti budući da je cilj alternativne knjižnice informiranje i dizanje svijesti o temama koje one zastupaju i prikupljaju.[19]

Volonterstvo i značajke koje proizlaze iz njega vrijednosti su demokratskog društva zato što volontiranje u narodnim knjižnicama građanima omogućuje da aktivno sudjeluju u radu knjižnice i rješavanju problema svoje zajednice. Bunić smatra da su knjižnice „ustanove koje svojim raznovrsnim uslugama upravo doprinose poboljšanju kvalitete života u zajednici i idealna su mjesta za rad volontera koji žele povećati svoja znanja i vještine, samoaktualizirati se dajući doprinos zajednici.“ Isto tako, knjižnicama se pruža prigoda da poboljšaju svoje usluge kroz razna znanja, ideje i vještine volontera, što je ujedno savršena prigoda za neposrednu i dugotrajnu interakciju knjižnice i zajednice.[20]

2.2. Narodne knjižnice u Hrvatskoj

Prema podacima[21] Državnog zavoda za statistiku, tijekom 2016. ukupno je radilo 1 768 knjižnica. Udio samostalnih knjižnica jest 9,6%, u sastavu druge knjižnice ih je 5,6%, dok ih je u sastavu ustanove/poduzeća 84,8%. Od ukupno 4 066 zaposlenih u knjižnicama, 3 380 čini stručno osoblje. Udio žena od ukupnog broja zaposlenih jest 82,9%, a od stručnog osoblja 85,6%. Članova knjižnica bilo je 1 309 484 (udio žena jest 59,1%). Najveći broj članova odnosi se na školske knjižnice (40,4%), na narodne knjižnice (39,5%) i na visokoškolske knjižnice (13,3%). Od ukupno korištene knjižne građe najviše su korištene knjige i brošure (68,9%) te novine (18,1%), a većina knjižne građe koristila se u narodnim knjižnicama (40,9%).

[18] *Pikić, A. Alternativne knjižnice u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 1 (2006), str. 58-73.*
[19] *Isto.*
[20] *Bunić, S. Volonteri u knjižnici – okolnosti i mogućnosti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4 (2011) str. 115-124.*
[21] *Knjižnice u 2016. URL: https://www.dzs.hr (07. 02. 2018.)*

Očuvani rukopis grčko-latinskog Splitskog evanđelistara svjedoči o postojanju najstarije hrvatske knjižnice pri katedrali Splitske biskupije (VII. st.). Srednjovjekovne su knjižnice u Hrvatskoj prvi osnivali benediktinci pri mnogobrojnim samostanima, uz koje su obično bile i prepisivačke radionice, a zabilježeni su i podatci o dobivanju na dar ili kupovanju knjiga za knjižnice. Uz benediktince i drugi su redovi (cisterciti, franjevci, dominikanci, a poslije isusovci i pavlini) u svojim samostanima imali zbirke knjiga, od kojih su neke poslije prerasle u značajne samostanske knjižnice.[22]

Srednjovjekovne hrvatske biskupije imale su svoje knjižnice, U doba renesanse bile su poznate neke istaknute privatne knjižnice, npr. knjižnica M. Marulića, ali i drugih hrvatskih intelektualaca koji su djelovali na stranim dvorovima i poticali osnivanje knjižnica. Tako je Ivan Vitez od Sredne stvorio znamenitu knjižnicu M. Korvina, a M. Vlačić Ilirik imao vrijednu protestantsku knjižnicu. Tradicija privatnih knjižnica s bogatim zbirkama nastavljena je i poslije. Donošenjem propisa (1874) potaknut je osnutak školskih knjižnica, od kojih su neke djelovale i kao narodne knjižnice. Narodne su se knjižnice počele osnivati početkom XX. stoljeća nastojanjem Društva hrvatskih književnika i Društva za pučku prosvjetu.[23]

Knjižnice putem podsustava narodnih, školskih, specijalnih knjižnica i sveučilišnih knjižničnih sustava čine nacionalni knjižnični sustav. Središte nacionalnog knjižničnog sustava u Republici Hrvatskoj jest Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK). Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu je javna ustanova od nacionalne važnosti koja obavlja knjižničnu i informacijsku djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske i središnje knjižnice Sveučilišta u Zagrebu. Knjižnica obavlja i znanstveno-istraživačku i razvojnu djelatnost radi promicanja hrvatskog knjižničarstva te izgradnje i razvoja hrvatskog knjižničnog sustava.

Narodne knjižnice javne su ustanove čije su zbirke i usluge namijenjene svim kategorijama stanovništva. Promiču pismenost i čitanje, pružaju informacije važne za svakodnevni život, podupiru formalno školovanje, omogućuju cjeloživotno učenje i usavršavanje. Djeluju kao kulturna i informacijska središta putem organizirane mreže središnjih knjižnica (regionalnih,

[22] *Knjižnice u Hrvatskoj. URL: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130 (07. 02. 2018.)*
[23] *Isto.*

gradskih, općinskih) i ogranaka te pokretnih knjižnica (bibliobusa). Pri narodnim knjižnicama djeluju i središnje knjižnice nacionalnih manjina u RH, njih ukupno 10.

U središtima županija djeluju županijske matične narodne knjižnice kojih je ukupno dvadeset. Od 576 jedinica lokalne samouprave, njih 264 nisu svojim građanima osigurale knjižnične usluge sukladno proklamiranima i Ustavom zajamčenim pravima na informiranje i slobodan pristup informacijama te vrijedećem Zakonu o knjižnicama.[24] U 2012. g. u narodnim knjižnicama 525.928 korisnika posudilo je ukupno gotovo 11 milijuna primjeraka knjižne i neknjižne građe.[25] Pridodaju li se tomu brojni edukativni i kulturni programi koji se provode u narodnim knjižnicama, razvidno je da su narodne knjižnice društveno afirmativna središta nužno potrebna zajednicama u kojima djeluju.

Početak imovine središta hrvatskog knjižničnog susrtava - Nacionalne i sveučilišne knjižnice - seže u godinu 1607., kada su se isusovci smjestili na Gradecu sa svojom rezidencijom i gimnazijom, od 1611. kolegijem. Iz iste godine datiraju podaci o prvim upisanim knjigama, a poznato je da je već prije 1645. Knjižnica imala posebnu dvoranu, knjižničara te pravila o čuvanju i posuđivanju knjiga.

Nacionalno je značenje Knjižnica službeno počela stjecati odredbama o obveznom primjerku (1816. i 1837.).[26] Antun Kukuljević pridijeva joj 1837. latinsko ime Nationalis Academica Bibliotheca, kojim ističe dvojnost njezinih zadaća (kao obrazovne i nacionalne knjižnice) koje do danas komplementarno razvija i ističe u svojem nazivu.

Godine 1816. stječe pravo besplatnog primjerka tiskovina iz tiskare Sveučilišta u Pešti, a od 1837. i iz cijele Hrvatske i Slavonije. Godine 1913. Knjižnica ponovno mijenja smještaj. Iz zgrade današnjeg Rektorata s približno 110 000 svezaka knjižnične građe seli u impresivnu secesijsku zgradu, na Trg Marka Marulića 21, u prvu zgradu koja je podignuta samo za potrebe knjižnice. Projektirana za fond od 500 000 svezaka ubrzo je nadmašila svoje potrebe i postala pretijesnom

[24] *Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1811 (09. 02. 2018.)*
[25] *Isto.*
[26] *Povijesni pregled. URL: http://www.nsk.hr/povijesni-pregled/ (09. 02. 2018.)*

za pohranu 2 500 000 svezaka – knjiga, časopisa, novina te posebno vrijednog fonda svojih zbiraka.

Izgradnja nove zgrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice započela je, nakon višegodišnjih priprema, polaganjem kamena temeljca (akademici Andro Mohorovičić i Ivan Jurković) 5. svibnja 1988., a svečano je otvorena tek 28. svibnja 1995. u sklopu proslave pete obljetnice Dana državnosti Republike Hrvatske.

Podsjetimo da Nacionalna i sveučilišna knjižnica prikuplja te čuva pisano i tiskano kulturno dobro Hrvatske, oslanjajući se ponajprije na obvezni primjerak koji omogućuje pripremu hrvatske bibliografije.[27] Opća i posebne informacijske zbirke obogaćuju se najvrjednijim djelima svjetske literature, dok Knjižnica dio svoje sveučilišne uloge ispunjava nabavom inozemne znanstvene i stručne literature, uvažavajući potrebe svih sveučilišta u Hrvatskoj.[28]

Od 1914. u prostorijama Sveučilišne knjižnice nalazi se i Metropolitana, bogata zbirka knjiga i dokumenata Kaptolske prvostolne crkve. Početci Metropolitanske knjižnice, dragulja među hrvatskim knjižnicama, sežu duboko u 11. stoljeće, u vrijeme kada Zagreb postaje biskupski grad (1093.-1094.) U ovoj je knjižnici sabrano iznimno bogatstvo pisane riječi, a mnogi je stručnjaci smatraju jednom od vrjednijih europskih crkvenih knjižnica. Metropolitana čuva i najveću zbirku inkunabula u Hrvatskoj (252). Vrlo vrijednu cjelinu čine knjige tiskane u 16. st. (1470 naslova).[29] Posebno valja spomenuti vrlo malu, ali vrijednu zbirku zemljopisnih karata i atlasa te već spomenutu Valvasorovu knjižnicu. Knjižni fond ove knjižnice omogućuje nam upoznavanje različitih uveza i načina opreme knjiga, povijesti tiskarstva te mnoga vrijedna i rijetka izdanja starih domaćih i stranih izdavača.

Danas Nacionalna i sveučilišna knjižnica posjeduje više od 3 milijuna svezaka knjižne građe, bogatu Zbirku rukopisa, među kojima prijepis *Vinodolskoga zakona, Mavrov brevijar, Petrisov zbornik, Vrbnički statut* i dr. te niz rukopisnih ostavština hrvatskih uglednika i korespondenciju s

[27] *Isto.*
[28] *Isto.*
[29] *Isto.*

približno 100 000 pisama, bogatu Zbirku starih i rijetkih tiskanih knjiga (10 295 sv.), Grafičku zbirku (grafike, crteži, plakati, ekslibrisi, razglednice i dr.), Zbirku muzikalija i audiomaterijala (rukopisne i tiskane muzikalije, nosači zvuka), Zbirku zemljopisnih karata i atlasa (30 000 listova karata, atlasi, turistički prospekti i dr.), Zbirku magistarskih i doktorskih radova hrvatskih sveučilišta (21 000 sv.), Zbirku službenih publikacija Republike Hrvatske, međunarodnih organizacija i stranih vlada te Zbirku za knjižničarstvo.[30]

Prema posljednjim dostupnim informacijama, Knjižnica 2014. broji 13 809 upisanih korisnika, ukupan broj posjeta Knjižnici - 460 144, broj korisnika usluge noćnoga rada - 15 204, ukupan broj virtualnih posjeta 539 984, jedinstvenih virtualnih korisnika 252 299 te ukupan broj pregledanih stranica 2 558 184.[31]

2.3. Narodna knjižnica Dubrovnik

Povijest[32] dubrovačke narodne knjižnice počela je početkom četrdesetih godina 20. stoljeća, kada je otvorena prva javna knjižnica. Krajem 19. st. dubrovački liječnik dr. Niko Lepeš oporukom je ostavio Gradu Dubrovniku svoju knjižnicu s 12.000 knjiga i dokumenata, a dubrovački kanonik Antun Liepopili odlučio je već za života 1930-ih godina, pokloniti Gradu 5 tisuća knjiga. Njegov primjer su slijedile i druge dubrovačke obitelji, Ghetaldi, Giorgi, Svilokos, Pozze i dr. što je potaklo Općinu da 1936. godine odobri osnivanje Dubrovačke biblioteke. No, Biblioteka je tek 1941. godine, neposredno pred početak Drugog svjetskog rata, počela s javnim radom i to ponajviše zahvaljujući Društvu prijatelja prirode Dub – Dubrovnik). U nazočnosti nadbiskupa zagrebačkog, kardinala, danas blaženog, Alojzija Stepinca, Dubrovačku biblioteku je svečano otvorio ban dr. Ivan Šubašić na Kandeloru 2. veljače 1941. godine u Kneževu dvoru.

Godine 1944. Dubrovačkoj biblioteci priključen je fond knjižnice bivšeg isusovačkog kolegija, Collegium Ragusinum. Iza Drugog svjetskog rata, 1946. godine Dubrovačka biblioteka je promijenila naziv u Gradska biblioteka. Kako je fond knjižnice rastao, tako je i posudbeni dio imao

[30] *Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Nav. dj.*
[31] *Ukratko o knjižnici. URL: http://www.nsk.hr/ukratko-o-knjiznici/ (10. 02. 2018.)*
[32] *Povijest. URL: http://dkd.hr/o-nama/povijest/ (11. 02. 2018.)*

sve više korisnika što je ometalo znanstveni rad. Najprije se odvojilo fondove u dva zasebna odjela: Znanstveni i Opće-popularni. A onda je došlo do osamostaljenja odjela i osnivanja ustanova.

Naučna biblioteka je zadržala samostalnost i ime, dok je Gradska biblioteka mijenjala osnivače i nazive, mjesta rada i ulogu. U 25 godina odvojeno se odvijao rad i djelovanje tih dviju dubrovačkih knjižnica. Prema odluci gradskih vlasti 1975. godine ponovo se ujedinjuju Općinska (današnja Narodna) i Naučna biblioteka (današnja Znanstvena) u zajedničku ustanovu pod nazivom Dubrovačke biblioteke (današnje Dubrovačke knjižnice).

Misija Znanstvene knjižnice Dubrovnik je služiti potrebama akademske, sveučilišne i znanstveno-istraživačke zajednice. U tu svrhu Knjižnica treba izgrađivati svoje raznovrsne fondove i zbirke, obrađivati ih i omogućiti njihovu dostupnost korisnicima, kako putem internet usluga, tako i u svojim čitaonicama. Knjižnica također treba i zaštititi svoje fondove i zbirke, nadasve one, koji predstavljajući dubrovačku, ujedno predstavljaju i nacionalnu i europsku baštinu. Misija Narodne knjižnice Dubrovnik, kao centralne županijske matične knjižnice za narodne i školske knjižnice u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, u prvom je redu pružanje knjižničnih usluga svim stanovnicima Grada i županije. Sve to poradi poticanja i omogućavanja čitanja i stjecanja čitateljskih navika, upoznavanja s informacijskim tehnologijama i elektroničkim izvorima znanja i informacija, osmišljenog provođenja slobodnoga vremena svih uzrasta stanovništva, a napose djece i omladine pod jednakim uvjetima, obavještavanja građana i gostiju grada o znamenitostima i događanjima u gradu i okolici, te pružanja podrške nastojanjima pojedinaca da se obrazuju i istražuju.

Dubrovačke knjižnice ustrojile su početkom osamdesetih godina 20. stoljeća razvojnu matičnu službu za sve knjižnice na području bivše Općine Dubrovnik. Nakon teritorijalnog preustroja Republike Hrvatske na županije, općine i gradove, Dubrovačkim knjižnicama se 1996. godine dodjeljuje matičnost za narodne i školske knjižnice Dubrovačko-neretvanske županije. Ostale (općeznanstvene, visokoškolske, specijalne i spomeničke) knjižnice na dubrovačkom području od tada su u nadležnosti regionalne matične službe u Splitu.

Matična služba sustavno radi na unaprjeđenju knjižnične djelatnosti i razvoju mreže narodnih i školskih knjižnica na području Dubrovačko-neretvanske županije, u skladu s načelima suvremene knjižnične teorije i prakse, zakonskim propisima (Zakon o knjižnicama, Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u RH, itd.), stručnim pravilima i standardima.

Osnovne zadaće matične službe:[33] stručni nadzor nad radom narodnih i školskih knjižnica na području županije, pružanje stručne pomoći knjižnicama u svezi osnivanja i prestanka rada knjižnica, stručnog rada i uređenja knjižnica, savjetodavna pomoć knjižnicama i osnivačima u rješavanju prostornih problema, ustroju novih odjela i službi, u skladu sa propisanim standardima, koordinacija rada knjižnica na području matičnosti i poticanje suradnje među knjižnicama, poticanje stručnog usavršavanja knjižničnih djelatnika, poticanje na uvođenje novih tehnologija i suvremenih oblika rada u knjižnicama, organiziranje i razvoj mreže knjižnica i drugo.

[33] *Ukratko o knjižnici. Nav. dj.*

3. STRATEGIJA KNJIŽNIČARSTVA

Uz pad interesa za klasičnom knjigom i čitanjem, promjene u načinu čitanja u digitalnom okruženju i nedostatna kompetencija pismenosti od svakog društva zahtijevaju da se sustavno i strateški bavi pitanjima kulture pismenosti. Budući da u Hrvatskoj do sada nije postojala strategija razvoja kulture čitanja i pismenosti, pokazalo se prijeko potrebnim izraditi strateški dokument koji će povezati i uskladiti djelovanje svih čimbenika u nizu od autora, preko knjige do čitatelja.

U nastavku cjeline biti će više riječi o samom pojmu strategije i povezane terminologije, o strategijama poticanja čitanja i pisanja, te strategijama narodnih knjižnica.

3.1. Strategija poticanja čitanja i pisanja

Formuliranje strategije je proces razvoja dugoročnih planova za efektivno upravljanje prilikama i prijetnjama iz okoline s obzirom na snage i slabosti organizacije.[34] Uključuje razvoj adekvatnih strategija i postavljanje smjernica politika za ostvarenje izabrane strategije. Strategija formira opsežan master plan postavljen tako da organizacija ostvari svoju viziju, misiju i ciljeve. Strategija je plan kojim se odlučuje kako usklađeno i sinergijski, jednim potezom, jednom politikom provesti nekoliko grupa zadataka.[35]

Iako se sam pojam strategije češće koristi u kontekstu profitnih organizacija, princip primjene na neprofitne organizacije i povezane pojmove, poput knjižnica i čitalačke pismenosti, je zapravo vrlo sličan. Vrijede ista pravila, do uspjeha se dolazi istim koracima - strateg ostvaruje strategiju u okviru sljedećih koraka; vizija, misija, ciljevi i zadaci. Granice između profitnih i neprofitnih organizacija pomiču se ili čak i brišu te se knjižnice moraju suočiti s potrebom ekonomskog opravdanja svoga djelovanja i opravdavanja u njih uloženih nancijskih sredstava, s nužnošću

[34] *Buble, M. Strateški menadžment. Zagreb: Sinergija, 2005., str. 10.*
[35] *Bebek, B. Integrativno vodstvo-Leadership. Zagreb: Sinergija, 2005., str. 55.*

kompetencije i kompeticije i pri tomu se čvrsto povezivati međusobno, ali i sa srodnim ustanovama.

Na sjednici Vlade održanoj 2. studenog 2017. godine usvojena je Nacionalna strategija poticanja čitanja koja će pridonijeti razvoju kulture čitanja i omogućiti što većem broju pripadnika hrvatskog društva čitanje sa zadovoljstvom i razumijevanjem.[36]

Ostvarivanje vizije Strategije koja glasi: ‘’Hrvatsko društvo razumije ulogu čitanja u razvoju pojedinca i društva te specifičnosti čitanja u određenoj životnoj dobi, u skladu s tim konkretno djeluje i prihvaća odgovornost za poticanje čitanja i sâmo čitanje“ ostvarit će se tijekom idućih pet godina provedbom aktivnosti i projekata putem Akcijskog plana provedbe Strategije 2017. – 2022., i to trima ključnim strateškim ciljevima: uspostavljanje učinkovitog društvenog okvira za podršku čitanju, razvoj čitalačke pismenosti i poticanje čitatelja na aktivno i kritičko čitanje, povećanje dostupnosti knjiga i drugih čitalačkih materijala.[37]

Kako stoji u dokumentu, ciljevi Strategije realizirat će se, unutar razdoblja predviđenog za njezinu provedbu, i to putem 15 specifičnih ciljeva i 42 mjere, za što će se osigurati mehanizmi praćenja te evaluacije njezinih učinaka, kako bi se uspostavio sustavan društveni okvir za podršku čitanju. Planiraju se provesti znanstvena istraživanja koja će donijeti nove spoznaje važne za poticanje čitanja, uspostaviti sustav distribucije informacija, poticati međusektorsko povezivanje i suradnja svih institucionalnih i izvaninstitucionalnih sudionika na području poticanja čitanja te provesti nacionalna kampanja poticanja čitanja.

Razvoj čitalačke pismenosti i osposobljavanje čitatelja za aktivno i kritičko čitanje ostvaruje se putem nekoliko prioriteta (specifičnih ciljeva).[38] Osmišljavanjem i provedbom Strategije poticat će se programi čitanja djeci u ranoj i predškolskoj te u školskoj dobi (osnovna i srednja škola) kao i u radu s odraslima. Isto tako, osnaživat će se suradnja svih sudionika uključenih u programe poticanja čitanja.

[36] *Usvojena „Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. Godine. URL: http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=19107 (10. 02. 2018.)*
[37] *Isto.*
[38] *Isto.*

Omogućiti dostupnost knjiga i drugih čitalačkih materijala korisnicima strateški je cilj koji se ostvaruje nizom mjera i aktivnosti: sustavnim ulaganjem u pisce, ilustratore i prevoditelje te u njihovo djelovanje, potporom nakladničkoj i knjižarskoj djelatnosti, povećanjem produkcije i dostupnosti knjige putem svih vrsta knjižnica, povećanjem produkcije i dostupnosti čitalačkih materijala za osobe s poteškoćama u čitanju na uobičajen način, ulaganjem u nove naslove, dostupnošću i vidljivošću e-knjiga te besplatnih digitalnih sadržaja.

Sredstva potrebna za realiziranje Nacionalne strategije poticanja čitanja osigurana su u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2017. godinu i projekcijama za 2018. i 2019. godinu na razdjelima Ministarstva kulture i Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Ministarstvo kulture osiguralo je sredstva u iznosu od 500 tisuća kuna godišnje za 2017. i 2018. godinu te 1 milijun kuna za 2019. godinu. Ministarstvo znanosti i obrazovanja za dio mjera ove Strategije osiguralo je 276.033 kune za 2017. godinu, 441.908,00 kuna za 2018. i 413.409,00 kuna za 2019. godinu. Planira se i financiranje putem sredstava Europskog socijalnog fonda u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.

3.2. Strategija narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj

Knjižnična djelatnost u Hrvatskoj na nacionalnoj razini do sada nije imala jedinstveni pristup strateškom razvoju djelatnosti, pri čemu glavnu prepreku predstavljaju izostanak sveobuhvatnog pristupa pri sagledavanja razvojnih mogućnosti, odnosno planiranje unutar izdvojenih sektora prema vrstama knjižnica, te nedovoljno precizirana nadležnost i odgovornost dvaju ministarstava.[39] Takav odnos prema knjižnicama doveo je do marginalizacije djelatnosti i njezina neodgovarajućeg financiranja. Zato su danas knjižnice razjedinjene, funkcionalno nepovezane, što je, uz nedostatno financiranje, dovelo do neracionalnog poslovanja te nedjelotvornih i skupih službi i usluga u sustavu.

[39] *Nacrt strategije hrvatskog knjižničarstva. URL: https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=1850 (pristupano 9. veljače 2018.)*

Zbog brzih promjena u informacijskom okruženju te zbog potrebe za prilagođenim djelovanjem u izmijenjenim društvenim okolnostima, nužno je da knjižnična djelatnost izdvoji strateške ciljeve koje će Vlada RH podržati.

Knjižnična djelatnost od posebnog je društvenog interesa za Republiku Hrvatsku. Suvremene knjižnice imaju utjecaj na društvo u pet glavnih područja javih politika:[40] obrazovanju, kulturi, socijalnoj politici, informacijama i gospodarstvu. Hrvatske knjižnice obavljaju svoju zakonom propisanu djelatnost − odabiru, nabavljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korištenje knjižničnu građu i pružaju stručne, znanstvene i druge vrste informacija svojim korisnicima. Pritom slijede načela stručnog rada i prate informacijske potrebe društva u cjelini unatoč osvjedočenoj marginalizaciji u pojedinim lokalnim zajednicama, institucijama i obrazovnim ustanovama te nedorečenim načinima financiranja i nejedinstvenom nacionalnom sustavu.

Jedan od problema narodnih knjižnica je taj što u Hrvatskoj ne postoji detaljno razrađen plan razvoja narodnih knjižnica. Kako bi se to promijenilo, 2004. godine u Osijeku je održano 2. savjetovanje za narodne knjižnice na kojem je ukazano na potrebu izrade strategije razvoja narodnih knjižnica. Prva strategija izrađena je za razdoblje od 2005. do 2010.[41], nakon toga strategija za razdoblje od 2013. do 2015.[42] Godine, te posljednja strategija za razdoblje 2016. do 2020. godine. Nažalost, nijedna od njih nije prihvaćena od strane Ministarstva kulture.

Prioriteti Strategije 2005.-2010. odnose se na razvoj mrežnih usluga i povećanje aktivnosti narodnih knjižnica na mreži. Kao glavni ciljevi, navedeni su osiguravanje pristupa internetu u svakoj narodnoj knjižnici, osiguravanje pristupa komercijalnim bazama podataka te izrada portala narodnih knjižnica.[43] Unatoč tome što ta strategija nije prihvaćena, ovi su ciljevi danas postignuti u većini knjižnica. U današnjem dobu kada pristup internetu više nije privilegij, već nužnost i sastavni dio svakodnevice, bilo bi gotovo skandalozno da narodne knjižnice, kojima je osiguravanje pristupa informacija sam temelj postojanja, ne nude korisnicima barem mogućnost

[40] *Nacrt strategije hrvatskog knjižničarstva. Nav. dj.*
[41] *Strategija razvoja narodnih knjižnica Republike Hrvatske 2005.-2010. URL: https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/STRATEGIJA_RAZVOJA_NAR_KNJ_RH_21-9.doc (11. 02. 2018.)*
[42] *Isto.*

pristupa internetu.

Strategija razvoja narodnih knjižnica do 2015. godine kao glavne ciljeve navodi osiguravanje uvjeta potrebnih za izvršavanje osnovnih zadaća narodnih knjižnica, osiguravanje prikladnog mjesta u knjižnici za svakog člana zajednice, prikupljanje građe koja će ispunjavati potrebe svih korisnika, izrada jedinstvenog knjižničnog informacijskog sustava, omogućavanje stalnog stručnog usavršavanja knjižničara, osiguranje stabilnog financiranja te poticanje suradnje na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini. Neke od iznesenih mjera koje je potrebno poduzeti za ispunjavanje navedenih ciljeva su stvaranje jedinstvenog sustava narodnih knjižnica, osmišljavanje usluga za razvoj cjeloživotnog učenja, precizna izrada nabavne politike svake knjižnice, izrada skupnog kataloga itd.[44] Iako su neki od ovih ciljeva ostvareni, mnogi još uvijek nisu provedeni, od kojih je najočitiji daljnje nepostojanje jedinstvene mreže narodnih knjižnica.

Polazeći od važnosti knjižnične djelatnosti kao nezaobilazne podrške poticanju razvoja znanosti i tehnologije, obrazovanja, gospodarstva i društva u cjelini, Nacrt Strategije hrvatskog knjižničarstva 2016. − 2020., kao temelj razvoja knjižnične djelatnosti, u potpunosti je usuglašen sa Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske kao sveobuhvatnom strategijom budućeg razvoja obrazovanja, znanosti i tehnologije u Republici Hrvatskoj.[45]

"Strategija razvoja knjižničarstva temelji se stoga na četirima ciljevima koji obuhvaćaju: temeljne i inovativne knjižnične usluge, učinkovitu i funkcionalnu mrežu knjižnica povezanih u jedinstveni nacionalni knjižnični informacijski sustav, ravnomjerne infrastrukturne pretpostavke za obavljanje knjižnične djelatnosti te kompetencijski okvir stručnih znanja i vještina djelatnika u knjižničarstvu."[46]

[44] *Otvoreno e-Savjetovanje o Nacrtu Strategije hrvatskoga knjižničarstva 2016. – 2020. URL: http://www.nsk.hr/otvoreno-e-savjetovanje-o-nacrtu-strategije-hrvatskoga-knjiznicarstva-2016-2020/ (06. 02. 2018.)*
[45] *Isto.*
[46] *Isto.*

3.3. Primjeri strategija narodnih knjižnica europskih zemalja

Struktura sustava knjižnica razlikuje se od države do države.[47] Svaka zemlja ima barem jednu narodnu knjižnicu, iako postoje države koje, sukladno tradiciji prikupljanja građe na osnovi obveznoga primjerka, imaju više narodnih knjižnica, od kojih se neke specijaliziraju za pojedina područja, npr. samo za medicinske ili tehničke znanosti. Narodne knjižnice prikupljaju i vrijedna svjetska kulturna i znanstvena djela, pa su to i najveće i najznačajnije knjižnice u svakoj zemlji, ujedno i najveće svjetske knjižnice.[48]

Najveća knjižnica u Europi, Ruska državna knjižnica (osnovana 1917.) u Moskvi, posjeduje oko 41 milijun jedinica raznovrsne knjižnične građe, na mnogim jezicima. Slijede nacionalne knjižnice Velike Britanije (Britanska knjižnica, osnovana 1753. kao knjižnica Britanskoga muzeja) i Francuske (Bibliothèque Nationale de France, osnovana kao Kraljevska knjižnica potkraj XV. stoljeća, od 1573. dobiva obvezni primjerak), s desecima milijuna jedinica građe.

U Sloveniji djeluje 58 narodnih knjižnica s 273 ogranaka i 12 mobilnih knjižnica s 663 uslužnih postaja u 584 sela, te su više od pola milijuna stanovnika članovi narodnih knjižnica, koje posjećuju 10 milijuna puta godišnje.[49] Strateški dokument Strategija razvoja slovenskih narodnih knjižnica (Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic) 2013-2020. sadrži pregled trendova te strateških ciljeva u navedenom razdoblju.[50] U kontekstu strateških ciljeva, ističe se potreba za adaptacijom knjižnica suvremenom društvenom okruženju, te za osiguravanjem menadžmenta i kontrole uz istodobno ispunjavanje obrazovnih, kulturnih i društvenih potreba svih korisnika narodnih knjižnica u Sloveniji. Strategija se dotiče tih točaka kroz identifikaciju socijalnih promjena i problema, definiranje trenutnog položaja narodnih knjižnica i kroz određivanje njihove uloge u životu zajednice.[51]

---

[47] *Ljubić, J. Usporedbna strategija narodnih knjižnica europskih zemalja. Diplomski rad. Preddiplomski sveučilišni studij Informacijske znanosti - knjižničarstvo u Zadru. 2016.*
[48] *Knjižnica. Nav. dj.*
[49] *Public Libraries System. URL: http://zdruzenje-knjiznic.si/public-libraries-system/public-libraries-system/?lang=en (12. 02. 2018.)*
[50] *Strategija razvoja splošnih knjižnic Slovenije 2013-20. URL: http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2012/strategija_razvoja_splosnih_knjiznic_predlog_za_razpravo_strokovne_javnosti_avg_sep2012.pdf (17. 02. 2018.)*
[51] *Slovenske splošne knjižnice za prihodnost: strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013-2020: stanje in okolja slovenskih splošnih knjižnic v letu 2012 // Grosuplje: Združenje splošnih knjižnic Slovenije, Grosuplje (2012.)*

Usporedbom dvaju strategija narodnih knjižnica, lako je zaključiti da Hrvatska i Slovenija imaju vrlo slične smjernice za oblikovanje jedinstvene mreže narodnih knjižnica. Obje ističu da je u svrhu uspostave funkcionalne mreže narodnih knjižnica potrebno definirati zakonski okvir financiranja i upravljanja knjižnicama, pobrinuti se za osnovne uvjete koji su potrebni za obavljanje knjižnične djelatnosti, te razviti digitalne usluge koje će biti dostupne u svakoj knjižnici.

Postoje i primjeri udruživanja sustava narodnih knjižnica različitih zemalja u obliku kreiranja zajedničke strategije. Primjerice, Strategija Nordic Public Libraries 2.0[52] nastala je kao rezultat suradnje među skadinavskim tijelima zaduženima za narodne knjižnice. Pruža uvid u nove usluge narodnih knjižnica koje se velikim dijelom temelje na novim društvenim tehnologijama i što aktivnijem uključivanjem korisnika u rad knjižnica. Strategija obuhvaća tri područja: razvoj novih usluga u digitalnom okruženju, fizički prostor knjižnice i ulazak knjižnica u društveni, kulturni i privatni život korisnika.

U Danskoj su knjižnice brojne i izuzetno popularne. Sustav danskih knjižnica razumije načine na koji pojedinci mogu imati koristi od dostupnih informacija te stoga konstantno rade na razvoju novih usluga kako bi svojim korisnicima ponudile čim veću mogućnost za njegovanje i korištenje vlastitih potencijala.[53] Primjerice, knjižnica Dokk1[54], u gradu Aarhusu, prednjači u uvođenju knjižnica u novu eru. Izrazito futurističkog izgleda, Dokk1 je mješoviti prostor za građane, sa sobama za sastanke, umjetničkim instalacijama, učionicama, pozornicama, radionicama i igraonicama. Ističe se i veliko, 7,5 metarsko, cjevasto zvono, koje se oglasi svaki puta kada se dijete rodi u gradu.

Naziv strategije danskih knjižnica je The Public Libraries in the Knowledge Society. U skladu sa znakovitim nazivom, sastoji se od niza preporuka u kojima je objašnjeno kako narodne knjižnice mogu i u budućnosti ispunjavati korisničke potrebe za obrazovanjem i kulturnom aktivnošću. Te

str. 3.

[52] Creelman, A. Sweden: Public libraries as learning spaces. // Scandinavian Library Quarterly. 45, 1 (2010)

[53] Thorhauge, J. Denmark: The public libraries in the knowledge society // Scandinavian Library Quarterly 43, 2, URL: http://slq.nu/?article=denmark-the-public-libraries-in-the-knowledge-society (11. 02. 2018.)

[54] Knjižnica budućnosti: Objekt u koje, se okuplja cijeli grad. URL: https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/dokk1-knjiznica-koja-obavjestava-gradjane-i-o-svakoj-prinovi-u-gradu---447408.html (18. 02. 2018.)

su preporuke podijeljene u pet područja:[55] otvorene knjižnice, inspiracija i učenje, Danska digitalna knjižnica, partnerstvo i profesionalni razvoj.

Usporedbom podataka o strategijama narodnih knjižnica u Europi, evidentno je da postoje i velike razlike čak i među susjednim zemljama. Primjerice, za razliku od Danske i ostalih skandinavskih zemalja, Švedska nema zasebno definiranu strategiju narodnog knjižničarstva, no plan razvoja i trendovi s kojima se narodne knjižnice suočavaju donekle su izneseni u ranije spomenutoj zajedničkoj strategiji skandinavskih narodnih knjižnica pod nazivom Nordic public libraries, 2.0.

[55] *The Public Libraries in the Knowledge Society: Summary from the committee on public libraries in the knowledge society, 2010. URL: http://slks.dk/fileadmin/publikationer/publikationer_engelske/Reports/The_public_libraries_in_the_knowledge_society._Summary.pdf (11. 02. 2018.)*

4. ANALIZA POTREBE ZA KNJIŽNICOM U ŽUPI DUBROVAČKOJ

U nastavku cjeline prikazani su povijest, položaj, tanovništvo i ostale specifičnosti Župe dubrovačke, primjeri aktivnosti i inicijativa na području Župe dubrovačke i okoline, SWOT analiza okruženja u svrhu promišljanja strategije knjižnice, te analiza rezultata istraživanja i rasprava.

4.1. Povijest, položaj, stanovništvo i ostale specifičnosti Župe dubrovačke

Općina Župa dubrovačka, izdvojila se iz Grada Dubrovnika 1997. godine. Općina je smještena na krajnjem jugoistoku Dubrovačko - neretvanske županije, Dalmacije i Republike Hrvatske, te je samo 6 km jugoistočno udaljena od povijesne jezgre grada Dubrovnika. Sa sjeverne strane omeđena je brdovitim lancem, a na jugoistoku je otvorena moru.

Najstariji tragovi ljudskog prebivanja na području Župe dubrovačke potječu iz mlađeg kamenog doba, u vrijeme starijeg neolita od 6000 do 4600 godine prije Krista. Iz tog doba potječe kameni jezičasti klin pronađen kod Dupca. U Župi postoji i nekoliko prethistorijskih gomila - grobnica s jednim ili više grobova, koje su redovito smještene na uzvisinama. Nalaze se između Gornjeg Brgata i Dupca, zatim u Čibači - Mitareva gomila, u Grbavcu - Gaj pod Kovačevicom, ispod Donjeg Brgata - Zavrte i poviše Zavrelja - Vidovo groblje. U IV. stoljeću prije Krista, tijekom željeznog doba na području Župe živjeli su stari Iliri. Tadašnji vladari ovih prostora bili su pripadnici Ilirskog naroda Ardijeci. To je bio borben i ratnički narod. Ratovali su s Rimljanima i gusarili morem, sve dok ih Rimljani nisu porazili i potisnuli iz Župe 167. godine prije Krista. Kad su Ardijeci napustili Župu, ostali su Plereji miroljubljiv Ilirski narod. Od njih je ostalo ime Brenum i Subrenum. Imali su svetište podignuto božici plodnosti, šuma i vegetacije - Diani Laux, koje se vrjerojatno nalazilo na mjestu današnje crkve Sv. Marije Magdalene. Plereji su od 167. godine prije Krista živjeli pod Rimskom upravom sa sjedištem u Epidaurusu.

Neposredna blizina Grada Dubrovnika, gradnja više hotelskih kompleksa s više od 10 hotela (trećina turističkih ležaja bivše općine Dubrovnik), samim tim potražnja za radnim mjestima te niske cijene zemljišta i nekretnina uzrokovalo skoro utrostručenje broja stanovnika od 1960.-tih

godina do danas.

Prvi veći val naseljavanja počeo je sredinom 1970.-tih i početkom 1980.-tih da bi se prekinulo Domovinskim ratom i nastavio, možda još većim intezitetom, kroz devedesete pa traje sve do danas. Naime, ekspanzijom građevinarstva više župskih poduzetnika odlučilo se na gradnju i prodaju stanova u koje većinom dolaze nove obitelji s malom djecom tako da novi vrtić koji je je započeo s radom u siječnju 2007. ne zadovoljava kapacitetom, i nova škola u izgrađena 2007. ne zadovoljava europske uvjete jedne smjene. U Župi prema popisu iz 2011. g. ima 8331 stanovnika od čega je 4120 muškaraca i 4211 žena. Prosječna starost je 38,0 godina što je čini jednom od najmlađih općina u Hrvatskoj. Prostornim planom Župe dubrovačke u narednih nekoliko godina predviđeno je da broj stanovnika ne pređe maksimalnih 8500.

Gradnjom hotela u drugoj polovini prošlog stoljeća te razvojem privatnog smještaja i auto kampova, turizam postaje okosnica Župskog gospodarstva. Međutim, srbo-crnogorska agresija zadala je veliki udarac župskom gospodarstvu. Svi gospodarski subjekti su opljačkani, uništeni, a dosta njih i zapaljeno. Danas, gospodarstvo Župe je u velikoj ekspanziji, ali primarno, na što još uvijek Župa čeka, jest obnova već spomenutih hotelskih kuća. Kad se to dogodi, zatvorit će se jedno poglavlje, poglavlje tranzicije te sljedi procvat Župe i župskog gospodarstva.

U Župi dubrovačkoj djeluje Osnovna škola Župa dubrovačka sa svojim područnim školama u Martinovićima u naselju Postranju, te na Gornjem Brgatu. Stanovništvo srednju školu polazi uglavnom u Dubrovniku, te fakultete diljem Hrvatske. Godine 2008. otvorena je nova škola u Župi, prvi namjenski izgrađen školski prostor u povijesti župskog školstva. Iako je nova školska zgrada tek završena, ona je već postala nedovoljna za potrebe Općine Župa dubrovačka, pa će zbog uvođenja nastave u jednoj smjeni, do izgradnje dodatnih učionica ili novog školskog prostora, dio učenika nastaviti pohađati nastavu u "staroj školi". U planu je uvođenje produženog boravka u školi.

4.2. Primjeri aktivnosti i inicijativa na području Župe dubrovačke i okoline

Svrha osnivanja narodnih knjižnica može se sažeti na dobrobit zajednice, posebice lokalne. Da bi opravdale nastanak i razvitak, narodne knjižnice moraju osiguravati mjesne informacijske službe, usluge i zbirke koje treba temeljiti na mjesnim potrebama i redovito ih prosuđivati. Samim time, narodna knjižnica postaje ključan čimbenik u lokalnoj zajednici u sakupljanju, čuvanju i promidžbi lokalne kulture u svoj njenoj raznolikosti. To se može postići na razne načine, na primjer, održavanjem zavičajne zbirke, izložbama, pričanjem priča, izdavačkom djelatnošću djela zanimljivih lokalnoj zajednici i razvijanjem interaktivnih programa o mjesnim temama. Nekoliko primjera takvih aktivnosti na samom području Župe i u okolici opisano je u nastavku. Sve takve inicijative i događanja važan su podatak i u sagledavanju potrebe za narodnom knjižnicom u Župi, jer svjedoče o tome da ima interesa i stvarne potrebe za svim dobrobitima koje bi takva ustanova stanovništvu pružala.

U Klubu za mlade Drito na Batali održavaju se svakog tjedna raznolike obrazovno-kreativne aktivnosti za mlade.[56] Krajem 2017. godine, Dubrovačko-neretvanska županija započela je s udrugom Europski dom Dubrovnik provoditi dva projekta namijenjena mladima. Dubrovačko-neretvanska županija nositelj je projekta izrade županijskog programa za mlade. Projekt se provodi u partnerstvu s udrugom Europski dom Dubrovnik, a glavni mu je cilj poboljšanje života mladih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. U izradu županijskog programa za mlade bit će uključene udruge mladih i za mlade, jedinice lokalne samouprave te obrazovne, znanstvene, kulturne i socijalne ustanove s područja županije. Nakon usvajanja na Županijskoj skupštini ovaj će dokument biti temelj za definiranje županijske politike prema mladima u razdoblju 2018.–2021.[57]

Paralelno s izradom županijskog programa za mlade, Županija sudjeluje i u provedbi aktivnosti info-centra za mlade. Nositelj ovoga projekta je Europski dom Dubrovnik, a uz Županiju, partner u provedbi je i Sveučilište u Dubrovniku. Projektne aktivnosti obuhvaćaju informiranje i

[56] *Europski dom Dubrovnik i mladi. URL: http://dubrovackidnevnik.rtl.hr/vijesti/najave/europski-dom-dubrovnik-i-mladi-klub-za-mlade-drito-nudi-za-svakog-ponesto (11. 02. 2018.)*
[57] *Županija i Europski dom Dubrovnik provode dva projekta za mlade. URL: http://www.zupcica.hr/index.php/zupanija1/6986-zupanija-i-europski-dom-dubrovnik-provode-dva-projekta-za-mlade (11. 02. 2018.)*

savjetovanje mladih iz svih dijelova županije o temama od njihova interesa i pomoć mladima u stjecanju vještina koje će im biti od koristi u osobnom i profesionalnom smislu.

U svrhu utvrđivanja informativnih potreba mladih izrađen je upitnik. Svi koji imaju veze s mladima zamoljeni su podijeliti upitnik na svojim internetskim stranicama, putem mailing lista ili na društvenim mrežama, kako bi ga ispunilo što više mladih iz svih dijelova županije. Nakon što taj upitnik bude obrađen, informiranje mladih provodit će se putem individualnih kontakata, informativnih radionica, društvenih mreža i internetske stranice dnz-mladi.com, na kojoj će se objavljivati i obavijesti o tijeku izrade županijskog programa za mlade. Projekti će se provoditi do studenog 2018., a sufinancira ih Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

U incijativi „Mobilni knjižničari“ Europskog doma Dubrovnik sudjelovalo je petero srednjoškolaca iz Župe dubrovačke. Ciljevi aktivnosti su aktivno sudjelovanje u životu lokalne zajednice i poticanje kulturne raznolikosti, kreativnosti i poduzetništva među mladima. Članovi incijative su posjetiteljima i stanovnicima Župe u srcu sezone posuđivali tristotinjak knjiga na engleskom, francuskom, njemačkom, ruskom, talijanskom i žpanjolskom jeziku, nabavljenih zahvaljujući financijskoj potpori iz europskog programa Mladi na djelu. Projekt je podržala i Općina Župa dubrovačka. Bilo je planirano da se knjige posuđuju od 25. srpnja do 25. kolovoza, no s obzirom da u Župi dubrovačkoj nema ni knjižare niti knjižnice, zanimanje turista za ovu vrstu ponude bilo je veliko, pa je posudba trajala do početka rujna. Knjige su se po tri puta tjedno posuđivale ispred hotela Mlini i na šetnici u Platu. Nekoliko župskih i dubrovačkih gospođa ovu je incijativu podržalo donirajući Europskom domu Dubrovnik svoje knjige, većinom na engleskom jeziku. Manji dio knjiga uvršten je u mobilnu knjižnicu, a ostatak je tijekom kolovoza u više navrata prodavano u Dubrovniku na štandu ispred Palače Sponza za simboličnu cijenu. Prihod od prodaje iskorišten je za pokriće dijela troškova izleta u Italiju, u kojoj, iako svi uče talijanski, petero župskih mobilnih knjižničara do sada još nije bilo.

Trodnevni izlet organiziran je uz potporu Općine Trani i udruženja „ Amici della Croatia“ iz Tranija s kojima Evropski dom Dubrovnik otprije surađuje. Petero učenika su u klasičnoj gimnaziji u Traniju predstavili aktivnosti svoje incijative, na talijanskom jeziku. Posjetili su i moderno

uređenu gradsku biblioteku, uz pratnju ravnateljice. Incijativa „Mobilni knjižničari“ je djelovala i pružala usluge tijekom četiri godine - 2011., 2012., 2013. i 2014.

U svibnju 2017. načelnik Općine Župa dubrovačka održao je u prostorijama Općine Župa dubrovačka sastanak s predstavnicima Zaklade "Antun Miloslavić, pok. Luka - Postranje" vezano za realizaciju Kulturno informativnog centra "Antun Miloslavić". Kulturno informativni centar koji bi u narednih nekoliko godina mogao zaživjeti u Srebrenom trebao bi djelovati u sklopu Javne ustanove u kulturi čije je osnivanje je u pripremi, a obavljao bi djelatnosti iz područja kulture i obrazovanja i to:[58] organiziranje tribina, promocija knjiga i drugih kulturno-obrazovnih priredbi, organiziranje seminara, tečajeva i radionica iz područja kazališne, glazbene, likovne, audiovizualnih i drugih djelatnosti, javno prikazivanje audiovizualnih djela, galerijsku djelatnost (prezentacija pokretnih kulturnih dobara), knjižnica s multimedijalnim sadržajima i izdavačku djelatnost.

U 2017. pokrenut je projekt prikupljanja knjiga za “Malu knjižnicu za srednjoškolce”.[59] Knjige će se donirati općinskoj knjižnici u Župi kad se otvori. Dotad će se lokalni srednjoškolci moći služiti mini knjižnicama koje su zasad postavljene na dva mjesta – u Srebrenom i u Postranju. Bilo bi izvrsno kad bi mogli pronaći odgovarajući prostore u drugim dijelovima Župe tako da mini knjižnice budu lako dostupne.

Među opisanim inicijativama svakako treba spomenuti i pokretanje mini Mini knjižnice smještene na ulazu u Boćarsku dvoranu u Srebrenom i u Domu u Buićima, a osnovana je i mini knjižnica u Marini kod Trogira. Također, slična se priča odvila i u Čilipima, iako na Grudi postoji ogranak Dubrovačke knjižnice. Nastanak svih mini knjižnica pratio je veliki interes lokalnog stanovništva, koji su donirali naslove ali i nudili usluge volontiranja. Razglašeno je da se prikupljaju lektirni naslovi za učenike srednjih škola, usmenom predajom i putem društvenih mreža. Knjižnice rade na principu povjerenja - posudi se knjiga i upišu traženi podaci, tako da se ipak može “ući u trag“ nekoj knjizi koja dugo nije vraćena.

---

[58] Potpisan Sporazum o početku realizacije Kulturno-informativnog centra "Antun Miloslavić" u Srebrenom. URL: http://dubrovniknet.hr/novost.php?id=53185#.Wn23EGaZPUp (11. 02. 2018.)

[59] Fani Perun pokrenula project prikupljanja knjiga u Župi dubrovačkoj. URL: https://www.nportal.hr/vijesti/7613-fani-perun-pokrenula-projekt-prikupljanja-knjiga-u-župi-dubrovačkoj (11. 02. 2018.)

Opisane inicijative svakako svjedoče u prilog postojanju potrebe za općinskom knjižnicom, jer dokazuju da postoji interes stanovništva za uslugama koje bi takva ustanova pružala.

4.3. SWOT analiza okruženja u svrhu promišljanja strategije knjižnice

U kontekstu promišljanja o potrebi za knjižnicom u Župi dubrovačkoj, potrebno je definirati ključne pojmove vezane uz strategiju knjižnice, kao i analizirati okruženje u kojem bi se knjižnica nalazila, sve u svrhu definiranja podloge za razvoj ustanove koja bi bila održiva, smislena i adekvatno odgovarala na potrebe zajednice. Općenito, razumijevanje okruženja u kojemu knjižnice djeluju i suočavanje s pitanjima koja će utjecati na njihov razvoj, bitno je za strategijsko planiranje u knjižnicama – da bi se postiglo razumijevanje, treba prikupiti informacije te analizirati i procijeniti rezultate radi utvrđivanja čimbenika koji će pokretati rast i razvoj knjižnica u budućnosti.

4.3.1. Općenito o strategijskom planiranju i povezanim pojmovima

Jedna od prvih definicija strategije pripada A. D. Chandleru koji je utvrdio da se strategija može definirati kao određivanje temeljnih dugoročnih ciljeva poduzeća i usvajanje pravca akcija i alokacija resursa potrebnih za ostvarenje tih ciljeva[60]. Rad A. D. Chandlera i ostalih ranih autora postavio je glavne parametre proučavanja strategije koji se odnose na vezu između strategije i performansi, važnosti internih sposobnosti i resursa kao i eksterne okoline, razliku između formulacije i implementcije, kao i aktivnu ulogu menadžera u postavljanju i realizaciji strategije. Strateško planiranje je discipliniran napor usmjeren ka donošenju najvažnijih odluka i utvrđivanju najvažnijih aktivnosti koje oblikuju jednu organizaciju i ukazuju šta je to što ta organizacija

[60] *Chandler, A. D. Strategy and Structure: Chapters in History of American Industrial Enterprise. Massachussets: M.I.T. Press, 1962. str. 15.*

predstavlja, čime se bavi, koji su razlozi zbog kojih organizacija radi stvari koje radi, dok je istovremeno stalno okrenuta ka budućnosti.[61]

Formuliranje strategije je proces razvoja dugoročnih planova za efektivno upravljanje prilikama i prijetnjama iz okoline s obzirom na snage i slabosti poduzeća.[62] Uključuje razvoj adekvatnih strategija i postavljanje smjernica politika za ostvarenje izabrane strategije. Strategija poduzeća formira opsežan master plan postavljen tako da ono ostvari svoju viziju, misiju i ciljeve. Ona maksimizira konkurentske prednosti i minimizira konkurentske slabosti.

Implementacija strategije vrlo je složen i zahtjevan proces koji traži utvrđivanje i razvoj programa o tome što sve treba napraviti i kako razviti nove aktivnosti da se organizacija i njeni resursi ispravno usmjere i zahtijeva određenje i pripremu ljudi koji će primjenjivati i ostvariti strategiju kao i utvrđivanje načina koordiniranja aktivnosti i ljudi kako bi se postigli željeni ciljevi.[63]

Ključni faktori implementacije, definirani kao rezultat provođenja analize postojećih modela implementacije strategije su: oblikovanje strategije, eksterna okolina, organizacijska struktura, organizacijska kultura, upravljanje, operativno planiranje, proces alokacije resursa, komunikacija, ljudski resursi, kontrola realizacije i povratna informacija.

Definiranjem smjera kojim neka organizacija želi ići, odnosno određuje njezine aspiracije, postavlja okvire organizacijskog djelovanja tj. njezinu filozofiju i osnovne vrijednosti, određuje proizvode/usluge organizacije i njihove potrošače/kupce/klijente te je temelj za vrednovanje uspjeha. Ciljevi su željeno stanje, pozicija ili rezultat u nekom vremenskom trenutku, a zadaci su specifične djelatnosti u vremenu i prostoru kojima se dolazi od sadašnjeg do željenog stanja.

Osnovni cilj strateškog planiranja je jasno utvrditi prirodu i karakter organizacije i sektora koji ono predstavlja i upravlja njenim razvojem u budućnosti. Kroz proces strateškog planiranja jasno se

[61] *Bryson, J. M. Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement. 3rd Edition. New York: Jossey-Bass, 2004.*
[62] *Buble, M. Nav. dj. str. 10.*
[63] *Sikavica, P., Bahtijarević-Šiber, F., Pološki Vokić, N. Temelji menadžmenta. Zagreb: Školska knjiga. 2008. str. 266.*

utvrđuju ciljevi, prioriteti i strategije razvoja regije i definiraju mjere za procjenu uspješnosti ostvarenja tih ciljeva.

Dakle, strateški plan predstavlja integrirani skup strateških i operativnih ciljeva i aktivnosti koji su potrebni kako bi se u budućnosti ostvario željeni rezultat (često definirano kao misija i vizija). Strateški plan obično prati i izrada godišnjih planova rada, koji detaljnije definiraju odgovornost za izvršenje plana, rokove, potrebne resurse i eventualne organizacijske i operativne korake koje je potrebno provesti kako bi se postigli ciljevi definirani planom.

Pri strateškom planiranju, najprije je potrebno provesti analizu vanjskih čimbenika koja obuhvaća analizu kupaca, segmentaciju kupaca/potrošača, utvrđivanje specifičnosti potreba i motivacije homogenih grupa kupaca, utvrđivanje eventualno nezadovoljene potrebe. Analiza tržišta i općega konteksta utvrđuje tržišni potencijal, najvažnije trendove koji su u prošlosti oblikovali tržište, ključne čimbenike uspjeha. Analiza konkurencije daje odgovor na pitanje tko predstavlja konkurenciju, daje moguće izvori informacija o konkurenciji, aktualne strategije koje primjenjuju konkurenti.

Analiza unutarnjih čimbenika odnosi se na analizu financijskih aspekata vlastitog poslovanja (strategije), analizu nefinancijskih aspekata poslovanja (strategije), analizu sadašnjeg poslovnog portfelja (portfolio analiza), izdvajanje uspješnih (perspektivnih) i neuspješnih (neperspektivnih) poslova. Benchmarking predstavlja umijeće utvrđivanja kako i zašto neka poduzeća posluju bolje od drugih, odnosno riječ je o potrazi za ljudima i poduzećima najboljima u djelatnostima kojima se bave i stavljanje njihova znanja, prilagođena i oplemenjena, u funkciju vlastitog uspješnog poslovanja.

Neizostavan dio pri sagledavanju specifičnosti bilo kojeg tržišta i okruženja svakako predstavlja SWOT analiza. Cilj je SWOT analize ustanoviti strateške opcije i kriterije na osnovu kojih će se izabrati optimalna strategija marketinga. SWOT analiza može jednostavno biti shvaćena kao prikaz unutrašnjih snaga i slabosti organizacije ili pojedinca i vanjskih prilika i prijetnji s kojim se organizacija ili pojedinac suočavaju. Ciljevi provođenja SWOT analize su osiguravanje relevantnih informacija o unutarnjim snagama i slabostima pojedinaca i organizacija iz dostupnih

izvora unutar ili izvan poduzeća, osiguravanje relevantnih informacija o vanjskim prilikama i prijetnjama s kojima se poduzeće suočava uspoređivanje informacija o unutarnjim snagama i slabostima s informacijama o vanjskim prilikama i prijetnjama. Što se tiče njezine korisnosti u ukupnoj strategiji marketinga, ona se temelji na činjenici da su osnove svake uspješne strategije sljedeće: Iskorištavanje snaga i prilika (onoga što poduzeću ide u prilog), te minimiziranje slabosti i prijetnji (onoga što predstavlja opasnost). Osim toga, snage, slabosti, prilike i prijetnje nužno je staviti u vremensku dimenziju. U tom smislu snage i slabosti predstavljaju sadašnjost temeljenu na prošlosti, a prilike i prijetnje budućnost temeljenu na sadašnjosti i prošlosti.

Strategijsko je planiranje postupak koji povezuje knjižnicu s tržištem koje se mijenja – to je način komunikacije, postupak iznalaženja ideja, usmjereno je na budućnost, nastoji ju predvidjeti i nadzirati te odgovoriti na promjene, analizirati tekuće stanje i željeno buduće stanje i zatim razvijati strategije kako ga postići.[64] Analiza okruženja knjižnica podrazumijeva identifkaciju strategijskih čimbenika koji su podloga strategijskog plana razvoja. Identifcirani strateški čimbenici sumiraju se u SWOT analizi koja uključuje identificiranje snage i slabosti knjižnice u odnosu na okruženje te mogućnosti i prijetnje temeljem predviđenih trendova u okruženju – mnoge sadašnje snage knjižnica čine se manje snažnima u budućnosti kad se prosuđuju s gledišta očekivanih budućih standarda.[65]

Kod utvrđenih ciljeva strategijskog plana, potrebno je za svaki cilj postaviti precizne očekivane rezultate i glavne akcijske korake (zadaće) koje treba izvršiti kako bi se cilj ostvario te navesti odgovorne osobe i rokove izvršenja. Rezultati trebaju biti mjerljivi (u strategijskom planu treba navesti parametre za mjerenja rezultata), a financijske projekcije, koliko god je to moguće, treba iskazati precizno i iscrpno.

Uspješna implementacija strategijskog plana ovisi o operacijskom planiranju koje je poveznica između strategijskog plana i specifičnih ciljeva za svaki dio knjižnice (odnosno sustava). Operacijski plan treba biti usuglašen s financijskim planom. Upravljanje postupkom planiranja

[64] *Majstorović; Z., Čelić-Tica, V., Leščić, V. Strategijski plan razvoja knjižnica: s posebnim osvrtom na zadaće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. // Vjesnik Bibliotekara Hrvatske. 56, 1-2 (2013), str. 37.*
[65] *Isto.*

zahtijeva učinkovito upravljanje. Cjelokupno osoblje knjižnice treba biti uključeno u planiranje. Zaposleni u malim knjižnicama nemaju mogućnosti timskoga rada, ali se mogu povezati s korisnicima i uključiti ih u raspravu o budućnosti knjižnice. To mogu biti ne samo korisnici, nego i dobavljači, članovi knjižničnog vijeća, sindikati i vođe zajednice. Mnoge knjižnice zapošljavaju vanjske suradnike na izradi strategijskog plana i modela donošenja strategijskih odluka. Krovna je svrha strategije ojačati položaj knjižnica i njihov doprinos zajednicama kojima služe kroz organizacijske vrijednosti svake knjižnice - vizionarsko vodstvo, usmjerenost na korisnike, integritet i transparentnost, otvorenost, uključivost i suradnju, izvrsnost i inovativnost.

Ocjenjivanje provedbe je bitna komponenta strategijskog planiranja i upravljanja i razvoj indikatora uspješnosti kao sredstava za mjerenje i vrednovanje izvedbe na sistematičan način te je važan dio postupka planiranja.[66]

Pozitivni su rezultati strategijskog planiranja: veće povjerenje u knjižnicu jer pokazuje da zna kamo ide i kako će tamo stići, bolje financijske mogućnosti knjižnice jer financiranje može biti predstavljeno sa strategijskom perspektivnom, poboljšana motivacija osoblja koje ima osjećaj da može aktivno oblikovati svoju budućnost i imati nadzor nad promjenama, a ne samo reagirati na vanjske utjecaje, poboljšani odnos prema radu i uspostava timskog rada, osjećaj zajedništva i korporacijskog identiteta izgradnjom konsenzusa i razumijevanja svrhe i ciljeva knjižnice, veće zadovoljstvo poslom, poboljšano zadovoljstvo korisnika, razvoj vještina i sposobnosti prikupljanja i analize podataka, kritično i kreativno mišljenje, poboljšana usmena i pisana komunikacija, itd.
Koristi od uključivanja knjižničnih djelatnika u sve razine postupka planiranja su značajne. Uključenost pomaže djelatnicima da shvate zašto je promjena potrebna te da su doprinijeli razvitku knjižničnog plana ili politike, raspravili moguće promjene u knjižničnoj politici ili uslugama i uočili moguće probleme u implementaciji plana. Planovi ne daju uvijek predviđene rezultate - uzrok tomu mogu biti manjak predanosti, nepredvidljivi događaji, neprilagodljivost, nepostojanje veza između planiranja i svakodnevnih postupaka.

[66] *Isto*.

4.3.2. SWOT analiza okruženja knjižnice Župe dubrovačke

Strateški plan određuje usmjerenje djelovanja u određenom vremenskom roku u budućnosti, a sadrži analizu okoline, unutarnje i vanjske faktore koji utječu na knjižnicu i temelj su budućih strateških odluka koje su planski određene. Kao takav, strateški plan svake knjižnice je određen vlastitom okolinom, pa ne može biti identičan nekom drugom starteškom planu. Dvije važne posebnosti odnosno obilježja Župe dubrovačke su svakako činjenica da se Općina Župa dubrovačka iz godine u godinu sve više opire prevladavajućem nacionalnom trendu starenja i odumiranja stanovništva (broj stanovnika raste, prosječna starost je ispod državnog prosjeka – 37,2 godina[67]), te važnost turizma i pratećih djelatnosti u gospodarstvu Općine. Imajući na umu da knjižnice, pogotovo narodne, postoje upravo zbog svojih korisnika čija ih percepcija određuje, jasno je zašto je toliko važno pratiti promjene okruženja, čitateljskih navika i interesa korisnika: jer svaka promjena u percepciji čitanja nužno uzrokuje i promjenu u percepciji knjižnice.

Suvremeno društvo je društvo digitalnih tehnologija koje oblikuju i značajno određuju život žitelja digitalnog doba, čak i onih koji se njima ne služe izravno i aktivno. Utjecaj digitalnih tehnologija najjači je na one koji su s njima u svakodnevnom kontaktu, a to su mladi koji ih u pravilu prvi prihvaćaju i njima se najviše i najradije služe. Utjecaj digitalnih tehnologija toliko je jak da mijenja paradigmu ljudskih aktivnosti poput čitanja, pri čemu se ne misli samo na prelazak s papirnatog na elektronički tekst, nego i na posljedice koje ta promjena ima na čitanje kao aktivnost te percepciju čitanja među mladima, njihove čitateljske interese i navike koji također doživljavaju preobrazbu.

Prema istraživanjima narodnih knjižnica u svijetu mladi korisnici sačinjavaju oko četvrtinu ukupnog članstva, što čini značajan dio korisničke populacije čije je čitateljske navike i interese te moguće promjene u njima potrebno neprestano istraživati kako bi narodne knjižnice u skladu s njima mogle formirati nove i revidirati već postojeće usluge.

[67] *Općina Župa dubrovačka sve mlađa: obitelji stižu zbog jeftinih kvadrata. URL: https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/dubrovnik/clanak/id/240796/opcina-zupa-dubrovacka-sve-mlaa-obitelji-stizu-zbog-jeftinih-kvadrata (07. 02. 2018.)*

Današnji naraštaji mladih sazrijevaju u vrijeme pojave novih vrsta pismenosti i novih medija komunikacije, u doba kulturne različitosti i globalizacije, što mijenja njihove navike u slobodnom vremenu. Informacije su mladima dostupne na svakom koraku, podložni su brzim promjenama trendova i, unatoč duljoj ekonomskoj ovisnosti, ranije sazrijevaju nego što je to bilo pred pedesetak godina."[68] "Nije se promijenio samo interes za čitanje već i način čitanja. Pripadnici ove generacije informacije traže horizontalno. To znači da čitaju površno, pregledavaju naslove i sadržaje, eventualno sažetak, prelete mali broj stranica, prebace se na nešto drugo i vrlo rijetko se vraćaju na isto, brzo pregledavaju pa pretraživanje nekog određenog sadržaja traje kratko, skidaju sadržaje s mreže bez njihova proučavanja ili detaljnijeg vrednovanja, a nema dokaza da ih kasnije i pročitaju. "[69]

Autor D. Tapscott navodi osam normi mrežne generacije, odnosno obilježja po kojima se pripadnici spomenute skupine razlikuju od svojih roditelja: pripadnici mrežne generacije žele slobodu u svemu što rade, od slobode izbora do slobode izražavanja; vole prilagođavati i personalizirati; oni su novi pomni istaživači; traže korporacijski integritet i otvorenost pri odlučivanju što će kupiti i gdje će raditi; žele zabavu i igru u svojem radu, obrazovanju i društvenom životu; oni su generacija suradnje i veze, odnosno jedni druge neprestano poučavaju i razmjenjuju podatke; brzina im je izuzetno važna, inovatori su.[70]

Drugi važan aspekt okruženja knjižnice Župe dubrovačke je važnost turizma u gospodarstu Općine. Knjižnice koje se nalaze u turističkim mjestima, naročito na obali, češće se susreću s kulturnim turizmom i zajedno ili u suradnji s ostalim kulturnim ustanovama (muzejima, galerijama, kazalištima) i lokalnom turističkom zajednicom nude različite multimedijske kulturne programe tijekom turističke sezone, dajući time svoj doprinos turističkoj ponudi mjesta, ali ujedno predstavljajući kulturnu, povijesnu i tradicijsku baštinu svog okruženja.

---

[68] Jelušič, S., Stričević, I. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53/1(2010) str. 1-34.
[69] Jelušič, S., Stričević, I. Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske. // Knjiga i slobodno vrijeme (2010) str. 16-32.
[70] Tapscott, D. Odrasti digitalno: kako mrežna generacija mijenja vaš svijet. Zagreb: Mate. 2011., str. 34.

Uloga knjižnice, kao dijela ponude kulturnog turizma, je obogaćivanje svojim kulturnim sadržajima koje nudi, bilo domaćim ili stranim korisnicima, cjelokupni kulturni turizam mjesta. Nudeći sadržaje vezane uz njenu temeljnu zadaću, prvenstveno se misli na zbirke (zavičajna zbirka) ili posebne knjižnične fondove koje posjeduje i dalje daje na korištenje, knjižnica izlazi iz tih okvira i ulazi u nova područja kulturnog djelovanja. Organizira koncerte, izložbe, projekcije, edukativne radionice sa svrhom zadovoljavanja potreba korisnika.

SWOT analiza je jedan od instrumenata koja može poslužiti u kreiranju strategije. Svaka organizacija mora voditi računa o unutrašnjem i vanjskom okruženju. U tom se kontekstu ova analiza može razumjeti kao prikaz unutrašnjih snaga i slabosti organizacije i vanjskih prilika i prijetnji s kojima se ta ista organizacija suočava. Prije samog identificiranja snaga, slabosti, prilika i prijetnji, potrebno je naglasiti da je ova kvalitativna analitička metoda ipak u konačnici subjektivna, te je teško sa sigurnošću utvrditi glavna obilježja sva četiri čimbenika, posebice u situaciji kada narodna knjižnica u Župi dubrovačkoj ne postoji.

Mogući identifcirani čimbenici strategijskog razvoja u SWOT analizi za knjižnicu u Župi dubrovačkoj navedeni su u nastavku. Snage su: predano osoblje, osiguran stručni razvoj osoblja, kvalitetan knjižnični fond/informacijski izvori, praćenje potreba korisničke zajednice i organizacija usluga i programa, sukladno prostornim i drugim resursima, cjelodnevna dostupnost usluga za građane, održavanje mreže knjižničnih usluga bibliobusnim stajalištima u gradu i županiji. Slabosti odnosno nedostaci su: nedostatak prostora ako knjižnica nema odgovarajući prostor vezano uz potrebe zajednice, nedostatak čitaoničkih prostora, premalo potrebitih informacijskih izvora. Prethodno navedene snage i slabosti identificirane su i izdvojene na temelju informacija o postojećim aktivnostima i inicijativama u području knjižničarstva.

Kao prilike za razvoj knjižnice Župe dubrovačke se mogu navesti: planiranje pronalaska i preuređenja prostora, tečajevi za postizanje i/ili unapređivanje informacijske pismenosti, kupnja elektroničkih izvora, razvijanje novih usluga (dostava građe, elektronički upiti), rasprava s korisnicima o uslugama kojima nisu zadovoljni, dobra povezanost knjižnica i zajednice, suradnja s lokalnom zajednicom i drugom ustanovama, udruživanje sa srodnim institucijama prilikom

planiranja većih projekata, korištenje tehnoloških mogućnosti za održavanje direktnog kontakta s članstvom (postojanje odgovarajućih aplikacija), privlačna mrežna stranica knjižnice, zadovoljavajući omjer tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora, djelatna učinkovitost, povećavanje uporabe automatiziranih usluga (na primjer, samozaduživanje), raznovrsne knjižnične usluge, profiliranje knjižnice kao "dnevni boravak" grada, osiguranje financijskih sredstava.

Prijetnje mogu biti: financijska nesigurnost, smanjivanje broja stručnih djelatnika, rast korisničkih očekivanja, nemogućnost stručnoga rada i istraživanja, političke i strukturne promjene koje bi bile nepovoljne za knjižnicu, a na koje knjižnica ne može utjecati, političko neprepoznavanje vrijednosti i poslanja javne knjižnice, organizacijska slabost hrvatske knjižničarske zajednice (ustanova i tijela) za zajedničko korištenje tehnoloških resursa,konkurencija drugih institucija i tržišnih organizacija, opasnosti gospodarske i financijske recesije za javni sektor, s naglaskom na kulturu, a unutar kulture posebno na knjižnice.

Tablica 1. SWOT analiza potrebe za knjižnicom u Župi dubrovačkoj

SNAGE	**SLABOSTI**
- predano osoblje - osiguran stručni razvoj osoblja - kvalitetan knjižnični fond/informacijski izvori - praćenje potreba korisničke zajednice i organizacija usluga i programa - cjelodnevna dostupnost usluga za građane - održavanje mreže knjižničnih usluga bibliobusnim stajalištima u gradu i županiji	- nedostatak prostora ako knjižnica nema odgovarajući prostor vezano uz potrebe zajednice - nedostatak čitaoničkih prostora - premalo potrebitih informacijskih izvora
PRILIKE	**PRIJETNJE**
- planiranje pronalaska i preuređenja prostora - tečajevi za postizanje i/ili unapređivanje	- financijska nesigurnost - smanjivanje broja stručnih djelatnika

informacijske pismenosti - kupnja elektroničkih izvora - razvijanje novih usluga (dostava građe, elektronički upiti) - rasprava s korisnicima o uslugama kojima nisu zadovoljni - dobra povezanost knjižnica i zajednice, suradnja s lokalnom zajednicom i drugom ustanovama, udruživanje sa srodnim institucijama prilikom planiranja većih projekata - korištenje tehnoloških mogućnosti za održavanje direktnog kontakta s članstvom (postojanje odgovarajućih aplikacija) - privlačna mrežna stranica knjižnice, - zadovoljavajući omjer tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora - djelatna učinkovitost - povećavanje uporabe automatiziranih usluga (na primjer, samozaduživanje) - raznovrsne knjižnične usluge - profiliranje knjižnice kao "dnevni boravak" grada - osiguranje financijskih sredstava	- rast korisničkih očekivanja - političke i strukturne promjene koje bi bile nepovoljne za knjižnicu, a na koje knjižnica ne može utjecati - političko neprepoznavanje vrijednosti i poslanja javne knjižnice - organizacijska slabost hrvatske knjižničarske zajednice (ustanova i tijela) za zajedničko korištenje tehnoloških resursa - konkurencija drugih institucija i tržišnih organizacija - opasnosti gospodarske i financijske recesije za javni sektor, s naglaskom na kulturu, a unutar kulture posebno na knjižnice

Izvor: izrada autorice

Neovisno o prethodno navedenim dimenzijama društvenih promjena i postojećeg stanja okruženja koje čini Župa dubrovačka, pred knjižnicama danas stoje mnogi izazovi, uzrokovani globalizacijom, tehnologizacijom ili nečim drugim, a neki od njih su:[71] tržišno gospodarstvo u

[71] *Katalenac, D. Mogućnost primjene benchmarkinga u upravljanju knjižnicama. Knjižničarstvo: glasnik Društva*

uvjetima globalizacije, smanjenje proračunskih sredstava iz lokalnih i državnih izvora, orijentiranje na druge izvore financiranja (vlastita sredstva, sponzori, natječaji i sl.), pojava konkurencije (druge knjižnice, druge službe, ustanove, privatne tvrtke i sl.), sve zahtjevniji korisnici i njihove potrebe, redefiniranje osnovnih funkcija i zadaća knjižnica u skladu s rastućim značajem informacija u društvu i širenja informacijskog društva,prijetnje opstojnosti knjižnica iz Internet okruženja i drugih elektroničkih medija, neizvjesnost budućnosti i dr.

Kombinacija čimbenika vezanih uz samo okruženje (lokaciju) i njegove specifičnosti, te čimbenika vezanih uz širi kontekst odnosno vrijeme u kojem knjižnice djeluju zapravo je osnova za razrađivanje strategije knjižnice Župe dubrovačke. Drugim riječima, treba imati na umu specifičnosti same Općine poput mladog stanovništva i velikog broja turista, ali i općenite trendove i kretanja u suvremenom svijetu koji nesumnjivo utječu na značenje i ulogu knjižnica, a time i njihovu strategiju.

4.2.3. Vizija, misija i ciljevi knjižnice Župe dubrovačke

Provedena SWOT analiza potvrđuje da je preduvjet za uspješno poslovanje narodne knjižnice Župe dubrovačke razumijevanje potreba okruženja u kojem bi Knjižnica djelovala. U svjetlu toga, prvi od strateških ciljeva jest nužnost kreiranja identiteta i percipiranja Knjižnice kao suvremenog mjesta sastajališta različitih kultura i svjetonazora te edukacijskog i informacijskog središta zajednice u kontekstu ispunjenja potrebe za globalnim znanjem.

Nadalje, strateški cilj bi morao biti i poticanje razvoja kvalitete u programima i uslugama za korisnike, osobito kvalitete u programima za potencijalne korisnike, te omogućavanje razmjene znanja i iskustava na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, djelomično i kroz uključivanje u nacionalne i međunarodne projekte u kojima će se predstaviti rad Knjižnice. Također, osnivači

knjižničara Slavonije i Baranje 6, 1-2 (2010), str. 37.

bi trebali osigurati pristup građi za sve, za početak uvođenjem cjelodnevnog radnog vremena, a postupno i od 0 do 24 sata kroz razvijanje odgovarajućih usluga. Također, osnivači bi trebali osigurati stalno stručno usavršavanje osoblja Knjižnice odnosno osigurati uvjete za cjeloživotno učenje osoblja.

Vizija Knjižnice glasila bi: Knjižnica Župe dubrovačke – nezaobilazno mjesto otvorenog, slobodnog društva i stjecište novih ideja te izvorište napretka; jednako dostupna svima. Izvorište vrijednosti i poticaja za promicanje vrijednosti civilnog društva i participativne demokracije, unaprjeđenje kvalitete života i razvoj potencijala pojedinca i društva. Uvažavan i poželjan partner, poznat po izvrsnosti usluga.

Misija Knjižnice bi glasila: Svrha Knjižnice Župe dubrovačke je osiguravanje mogućnosti svim članovima lokalne zajednice da čitaju i uče, saznavaju i budu informirani, da jačaju svoje osobne kulturne, duhovne i demokratske potencijale, da upoznavaju i koriste dobrobiti novih informacijskih tehnologija te da kreativno i kvalitetno provode svoje vrijeme bez obzira na spol, dob, društveni status, a u ljetnim mjesecima i na naciju, vjeru ili rasu.

Navedene vrijednosti koje bi se poticale u ustanovi bile bi: otvorenost, dostupnost, usmjerenost na korisnike, raznolikost, kvaliteta usluge, prisutnost u zajednici, stručnost, kompetentnost, prilagodljivost, inovativnost, kreativnost, predstavljanje kulturne baštine.

4.4. Analiza rezultata istraživanja i rasprava

Ideja u osnovi promišljanja o Narodnoj knjižnici Župe dubrovačke jest potreba da ustanova svojom otvorenošću, slobodnim pristupom znanju i informaciji za sve, postane nezaobilazno mjesto susreta građana, djece i mladih kao i komunikacijsko središte svoje lokalne zajednice. Društvene promjene kojima svjedočimo uvjetuju i promjenu tradicionalnog odnosa knjižničara, korisnika i sadržaja. Korisnici, a posebice mladi, se sve više osamostaljuju u traženju informacija i sve rjeđe trebaju pomoć knjižničara, te je sve češća praksa da korisnici uvijek prvo pretražuju tražilice, a pomoć knjižničara traže samo ukoliko ne uspiju sami pronaći što trebaju. Sukladno tome, od

knjižnica se očekuje da svoj fokus s traženja i dostavljanja željenih informacija premjeste na pomoć korisnicima pri pretraživanju i evaluaciji informacija.

Nadalje, zanimljiva znanstvena predviđanja budućih trendova u knjižničarstvu iznio je Thomas Frey koji je još 1997. godine osnovao DaVincijev institut, danas čvorište cijelog niza futuroloških istraživanja. Frey u njemu vrlo nekonvencionalno, vizionarski, ali oštroumno razmišlja o tome koje usluge i uloge ima knjižnica budućnosti.[72] Frey ističe da pružanje dostupnosti tiskanih knjiga ni u jednom trenu kao osnovna zadaća knjižnice nije upitna, ali je na jedan drugačiji način povezana s cijelim skupom drugih aktivnosti, a to su: arhiviranje podataka o gradskim zvukovima i povijesti gradske infrastrukture, pružanje pristupa različitim snimkama od 360 stupnjeva, različitih usluga i podataka dobivenih dronovima, pretraživanje mirisa i okusa, rad i pristup laserskim rezačima i 3D printerima koji rade s velikim brojem materijala, radionice lončarskog kola, usluge laboratorija za stvaralački rad u rasponu od videa do glazbe, malo kazalište i kino, pružanje izvora o svim mogućim recenzijama od knjiga preko aplikacija do video igara, rad s AI tehnologijama, posuđivanje i rad s VR opremom, "zapošljavanje" robota za slaganje knjiga, usluga posudbe životinja i alata, mali planetarij, organiziranje turnira društvenih i video igara.[73]

Naravno, ne treba svaka knjižnica razvijati navedene usluge, ali u tom skupu se sasvim sigurno krije dio potencijala za gotovo svaku knjižnicu, pa i onu Župe dubrovačke. U svakom slučaju, knjižnice se razvijaju u smjeru punokrvnih društvenih centara koji u jedno umrežuju čitanje, informiranje, nove tehnologije, stvaralaštvo i konzumiranje najrazličitijih oblika kulturno-kreativnih proizvoda. Kombinacija navedenih globalnih trendova te potreba koje određuju zbivanja i obilježja u neposrednoj okolini Knjižnice, zapravo određuju strategiju Knjižnice Župe dubrovačke. Njezina uloga je primarno vezana uz pristup znanju i informacijama te okupljanje zajednice, a da bi u potpunosti ostvarivala svoju ulogu, potrebno je uvažavati i činjenice da se radi o području kojeg obilježava iznadprosječno mlado stanovništvo i razvijenost turizma, ali i promjene u globalnom okruženju koje zahvaćaju sve knjižnice svijeta.

[72] *Predviđanje poznatog futurologa: Temelj knjižnica budućnosti su knjige i čitanje, ali i puno, puno više... URL:https://gkr.hr/Magazin/Knjiznicaranje/Predvidanje-poznatog-futurologa-Temelj-knjiznica-buducnosti-su-knjige-i-citanje-ali-i-puno-puno-vise (07. 02. 2018.)*
[73] *Isto.*

Općenito, narodne knjižnice u sklopu svoje informacijske, obrazovne, kulturne i društvene uloge mogu biti važan čimbenik u osobnom razvoju i društvenom životu mladih osoba. Međutim, da bi to ostvarile, polazište u stvaranju ponude moraju biti potrebe ove korisničke skupine te zadovoljeni bitni uvjeti:[74] odgovarajući prostor, opsežna ponuda raznovrsnih medija i uključivanje korisnika u osmišljavanje i provedbu usluga i programa. Dakle, mjerila na temelju kojih se može zaključivati o tome kakva treba biti narodna knjižnica da bi bila uspješna sa stajališta usluga za mlade, određuju se u odnosu na ispunjenje uloge narodne knjižnice (informacijske, obrazovne, kulturne, društvene), te načina na koji mladi korisnici, aktualni i mogući doživljavaju knjižnicu kao privlačno mjesto. Ove je uvjete nemoguće zadovoljiti ako se mlade ne prepoznaje kao posebnu korisničku skupinu i ako narodna knjižnica nema posebne usluge za mlade.[75]

Nadalje, kada se govori o valorizaciji narodnih knjižnica, a time i knjižnice Župe dubrovačke, u kulturnom turizmu, glavne prepreke su nedostatak partnerstva između sudionika; otpor u percepciji uloge knjižnice u kulturnom turizmu; neprilagođenost radnog vremena narodnih knjižnica; neprepoznatljivost kulturnih projekata; nedorečenost i odsustvo strategije razvoja narodnih knjižnica u kulturnom turizmu.[76]

Prevladavanje navedenih prepreka ostvarivo je kroz umrežavanje koje predstavlja neprekidni proces u kojem svaka od knjižnica ima svoju ulogu. Povezivanje knjižnica županije u jedinstveni informacijski sustav preduvjet je knjižnica budućnosti bez obzira na veličinu ili geografski smještaj. Sustavan razvoj knjižnica u području kulturnog turizma međutim može se ostvariti samo jasno određenom vizijom uloge knjižnica u lokalnom razvoju koji uključuje i "privremene stanovnike" mjesta tijekom turističkih mjeseci. Strateški dokumenti i njihova provedba u vidu akcijskih planova mogu prevladati sve navedene probleme i pozicionirati knjižnice ne samo kao središnje kulturne ustanove pojedinih destinacija, već i kao važne dodatne vrijednosti turističkog boravka u destinaciji.

Općenito, društvena, ekonomska, politička, stručna i tehnološka okolina u kojoj knjižnice djeluju

[74] *Jelušič, S., Stričević, I. Nav. dj. str. 30.*
[75] *Isto.*
[76] *Jelinčić, D. A.; Zović, I. Knjižnice u turizmu: shhhh, quiet please! Nein, herzlich willkommen! Si accomodi! // Liburna: međunarodni znanstveni časopis za kulturu, turizam i komuniciranje, 1 (2012), str. 37-47.*

neprestano se mijenja. Široka i neprestana dostupnost sadržaja u digitalnom obliku, pred knjižnice postavlja zahtjeve za preoblikovanjem njihovih usluga i promjenom uloge u odnosu na postojeću korisničku populaciju, a posebno u odnosu na populaciju mlađih naraštaja koji korištenje interneta pretpostavljaju dolasku u knjižnicu. Temelj strategije Knjižnice Župe dubrovačke svakako bi trebao biti prilagodba zajednici ali i prethodno opisanim novonastalim uvjetima, a sve u svrhu ponude što bolje usluge korisnicima. Za svaku narodnu knjižnicu postoji jasno definirani interes njihovih posjetitelja, a zadaća osnivača je istražiti i uvažiti te interese te ih implementirati u strategiju knjižnice.

5. ZAKLJUČAK

Narodna knjižnica je uređena zbirka popularne i opće bibliotečne građe, financirana iz javnih sredstava, regulirana zakonom i namijenjena za besplatno korištenje (ili uz simboličnu nadoknadu) svim građanima lokalne zajednice. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, tijekom 2016. ukupno je radilo 1 768 knjižnica.

Uz pad interesa za klasičnom knjigom i čitanjem, promjene u načinu čitanja u digitalnom okruženju i nedostatna kompetencija pismenosti od svakog društva zahtijevaju da se sustavno i strateški bavi pitanjima kulture pismenosti. Na sjednici Vlade održanoj 2. studenog 2017. godine usvojena je Nacionalna strategija poticanja čitanja koja će pridonijeti razvoju kulture čitanja i omogućiti što većem broju pripadnika hrvatskog društva čitanje sa zadovoljstvom i razumijevanjem. Polazeći od važnosti knjižnične djelatnosti kao nezaobilazne podrške poticanju razvoja znanosti i tehnologije, obrazovanja, gospodarstva i društva u cjelini, Nacrt Strategije hrvatskog knjižničarstva 2016. − 2020., kao temelj razvoja knjižnične djelatnosti, u potpunosti je usuglašen sa Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske kao sveobuhvatnom strategijom budućeg razvoja obrazovanja, znanosti i tehnologije u Republici Hrvatskoj.

Brojni primjeri pokretanja mini knjižnica i sličnih aktivnosti na samom području Župe i u okolici važan su podatak u sagledavanju potrebe za narodnom knjižnicom u Župi, jer svjedoče o tome da ima interesa i stvarne potrebe za svim dobrobitima koje bi takva ustanova stanovništvu pružala. Nadalje, pri definiranju strategije Knjižnice, potrebno je definirati ključne strateške pojmove, kao i analizirati okruženje u kojem bi se knjižnica nalazila, sve u svrhu definiranja podloge za razvoj ustanove koja bi bila održiva, smislena i adekvatno odgovarala na potrebe zajednice.

Dvije važne posebnosti odnosno obilježja Župe dubrovačke su svakako činjenica da se Općina Župa dubrovačka iz godine u godinu sve više opire prevladavajućem nacionalnom trendu starenja

i odumiranja stanovništva (broj stanovnika raste, prosječna starost je ispod državnog prosjeka – 37,2 godina), te važnost turizma i pratećih djelatnosti u gospodarstvu Općine. Temelj strategije Knjižnice Župe dubrovačke svakako bi trebao biti prilagodba zajednici ali i globalnim zbivanjima i trendovima, a sve u svrhu ponude što bolje usluge korisnicima. Ideja u osnovi promišljanja o Narodnoj knjižnici Župe dubrovačke jest potreba da ustanova svojom otvorenošću, slobodnim pristupom znanju i informaciji za sve, postane nezaobilazno mjesto susreta građana, djece i mladih kao i komunikacijsko središte svoje lokalne zajednice.

POPIS TABLICA

Tablica	Stranica
1. SWOT analiza potrebe za knjižnicom u Župi dubrovačkoj	39

LITERATURA

- Knjige

1. *Bebek, B. Integrativno vodstvo-Leadership. Zagreb: Sinergija, 2005.*

2. Bryson, J. M. Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement. 3rd Edition. New York: Jossey-Bass, 2004.

3. Buble, M. Strateški menadžment. Zagreb: Sinergija, 2005.

4. Chandler, A. D. Strategy and Structure: Chapters in History of American Industrial Enterprise. Massachussets: M.I.T. Press, 1962.

5. Sikavica, P., Bahtijarević-Šiber, F., Pološki Vokić, N. Temelji menadžmenta. Zagreb: Školska knjiga. 2008.

6. Stipanov, J. Knjižnice i društvo: od potrebe do mogućnosti. Zagreb: Školska knjiga. 2010.

7. Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske. 1985.

8. Tapscott, D. Odrasti digitalno: kako mrežna generacija mijenja vaš svijet. Zagreb: Mate. 2011.

- Znanstveni radovi i članci

1. Bunić, S. Volonteri u knjižnici – okolnosti i mogućnosti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4 (2011) str. 115-124.

2. Creelman, A. Sweden: Public libraries as learning spaces. // Scandinavian Library Quarterly. 45, 1 (2010)

3. Horvat, A. Knjižnice u službi svoje zajednice // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice: zbornik radova 8. savjetovanja za narodne knjižnice. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012., str. 21-32.

4. Jelinčić, D. A.; Zović, I. Knjižnice u turizmu: shhhh, quiet please! Nein, herzlich willkommen! Si accomodi! // Liburna: međunarodni znanstveni časopis za kulturu, turizam i komuniciranje, 1 (2012), str. 37-47.

5. Jelušič, S., Stričević, I. Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske. // Knjiga i slobodno vrijeme (2010) str. 16-32.

6. Jelušič, S., Stričević, I. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53/1(2010) str. 1-34.

7. Katalenac, D. Mogućnost primjene benchmarkinga u upravljanju knjižnicama. Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje 6, 1-2 (2010)

8. Ljubić, J. Usporedbna strategija narodnih knjižnica europskih zemalja. Diplomski rad. Preddiplomski sveučilišni studij Informacijske znanosti - knjižničarstvo u Zadru. 2016.

9. Majstorović; Z., Čelić-Tica, V., Leščić, V. Strategijski plan razvoja knjižnica: s posebnim osvrtom na zadaće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. // Vjesnik Bibliotekara Hrvatske. 56, 1-2 (2013)

10. Mesić, Đ. Narodna knjižnica – prilog određenju pojma. // Journal of Information and Organizational Sciences. No.15 Prosinac (1991.)

11. Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga (2003.) Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb
12. Narodne knjižnice i čitaonice u Bakru od 19. stoljeća: izvorišta Gradske knjižnice Bakar // Bakarski zbornik, Kolo monografija, sv. 3, Bakar, 2013.

13. Narodna knjižnica. // IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za narodne knjižnice / glavna urednica Mirna Willer. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

14. Pikić, A. Alternativne knjižnice u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 1 (2006), str. 58-73.

15. Vidak, I. Knjižnica kao dio ponude kulturnog turizma // Zbornik radova Visoke škole za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici / uredio V. Bedeković. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici, 2010. Str. 127-132.

- Web stranice

1.Europski dom Dubrovnik i mladi. URL: http://dubrovackidnevnik.rtl.hr/vijesti/najave/europski-dom-dubrovnik-i-mladi-klub-za-mlade-drito-nudi-za-svakog-ponesto (pristupano 11. veljače 2018.)

2. Fani Perun pokrenula projekt prikupljanja knjiga u Župi dubrovačkoj. URL: https://www.nportal.hr/vijesti/7613-fani-perun-pokrenula-projekt-prikupljanja-knjiga-u-župi-dubrovačkoj (11. veljače 2018.)

3. Global library statistics. URL:https://www.oclc.org/en/global-library-statistics.html (12. 02. 2018.)

4. Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1811 (09. 02. 2018.)

5. Knjižnica budućnosti: Objekt u koje, se okuplja cijeli grad. URL: https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/dokk1-knjiznica-koja-obavjestava-gradjane-i-o-svakoj-prinovi-u-gradu---447408.html (18. 02. 2018.)

6. Knjižnice u Hrvatskoj. URL: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130 (07. 02. 2018.)

7. Nacionalna i sveučilišna knjižnica. URL: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42698 (09. 02 2018.)

8. Nacrt strategije hrvatskog knjižničarstva. URL: https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=1850 (09. 02. 2018.)

9. Strategija razvoja narodnih knjižnica Republike Hrvatske 2005.-2010. URL: https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/STRATEGIJA_RAZVOJA_NAR_KNJ_RH_21-9.doc (11. 02. 2018.)

10. Metropolitana – najvažnija crkvena knjižnica u Hrvatskoj. URL: http://www.zg-nadbiskupija.hr/mobile.aspx?id=18887 (10. 02. 2018.)

11. Općina Župa dubrovačka sve mlađa: obitelji stižu zbog jeftinih kvadrata. URL: https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/dubrovnik/clanak/id/240796/opcina-zupa-dubrovacka-sve-mlaa-obitelji-stizu-zbog-jeftinih-kvadrata (07. 02. 2018.)

12. Otvoreno e-Savjetovanje o Nacrtu Strategije hrvatskoga knjižničarstva 2016. – 2020. URL: http://www.nsk.hr/otvoreno-e-savjetovanje-o-nacrtu-strategije-hrvatskoga-knjiznicarstva-2016-2020/ (06. 02. 2018.)

13. Povijesni pregled, Nacionalna Sveučilišna knjižnica. URL: http://www.nsk.hr/povijesni-pregled/ (09. 02. 2018.)

14. Predviđanje poznatog futurologa: Temelj knjižnica budućnosti su knjige i čitanje, ali i puno, puno više... URL:https://gkr.hr/Magazin/Knjiznicaranje/Predvidanje-poznatog-futurologa-Temelj-knjiznica-buducnosti-su-knjige-i-citanje-ali-i-puno-puno-vise (07. 02. 2018.)

15. Potpisan Sporazum o početku realizacije Kulturno-informativnog centra "Antun Miloslavić" u Srebrenom. URL: http://dubrovniknet.hr/novost.php?id=53185#.Wn23EGaZPUp (11. 02. 2018.)

16. Prostorni plan uređenja Župe dubrovačke. URL: http://zupa-dubrovacka.hr/wp-content/uploads/2017/04/ppuo_zd_procisceni_tekst.pdf (11. 02. 2018.)

17. Strategija razvoja splošnih knjižnic Slovenije 2013-20. URL: http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2012/strategija_razvoja_splosnih_knjiznic_predlog_za_razpravo_strokovne_javnosti_avg_sep2012.pdf (17. 02. 2018.)

18. Strateški razvoj knjižnica grada Zagreba. URL: www.knjiznica.hr/serv_file.php?file=284 (10. 02. 2018.)

19. The Public Libraries in the Knowledge Society: Summary from the committee on public libraries in the knowledge society, 2010. URL: http://slks.dk/fileadmin/publikationer/publikationer_engelske/Reports/The_public_libraries_in_the_knowledg e_society._Summary.pdf (11. 02. 2018.)

20. Thorhauge, J. (2010.) Denmark: The public libraries in the knowledge society, Scandinavian Library Quarterly 43, 2, URL: http://slq.nu/?article=denmark-the-public-libraries-in-the-knowledge-society (11. 02. 2018.)

21. Ukratko o knjižnici. URL: http://www.nsk.hr/ukratko-o-knjiznici/ (pristupano 10. veljače 2018.)

22. Usvojena „Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. Godine. URL: http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=19107 (10. 02. 2018.)

23. Županija i Europski dom Dubrovnik provode dva projekta za mlade. URL: http://www.zupcica.hr/index.php/zupanija1/6986-zupanija-i-europski-dom-dubrovnik-provode-dva-projekta-za-mlade (11. 02. 2018.)